

MASTER
NEGATIVE
NO. 91-80320-3

MICROFILMED 1992

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR: MUNZEL, ROBERT

TITLE: DE APOLLODORI PERI
THEON LIBRIS.

PLACE: BONNAE

DATE: 1883

Master Negative #

91-80320-3

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88Ap2

FM

Münzel, Robert, 1859-1917.

De Apollodori Περὶ θεῶν libris. Dissertatio
philologa quam ... publice defendet scriptor
Robertus Münzel ... Bonnae, typis Caroli Georgi,
1883.

39 p. 23 cm.

Thesis. Bonn.

82858

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm

REDUCTION RATIO: 11x

IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB

DATE FILMED: 11-12-92

INITIALS mgy

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

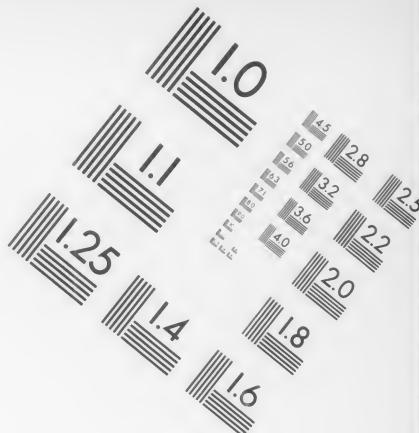
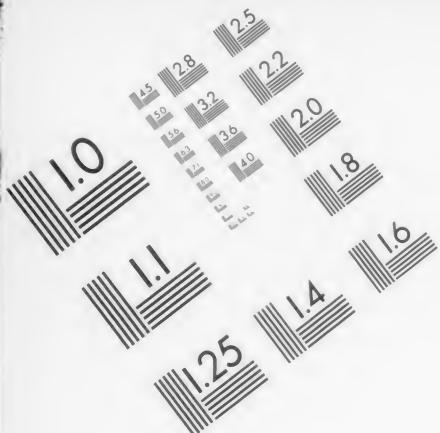

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

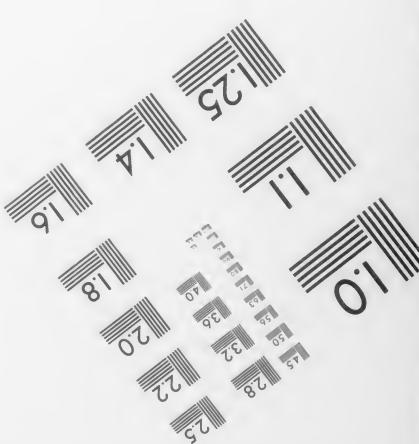
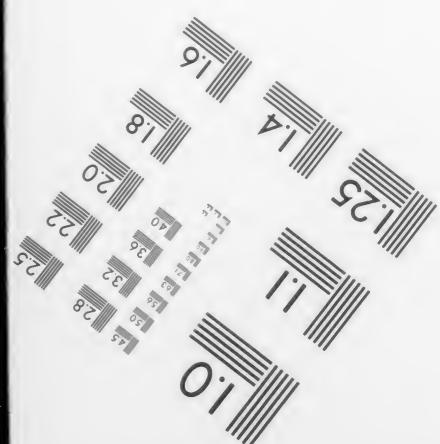
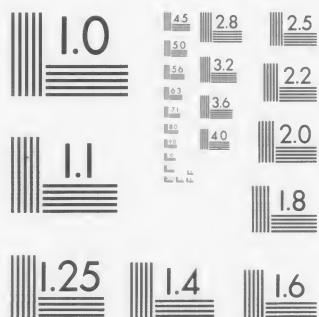
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Apteronotus sp. n. sp. 3

88Ap2

FM

Columbia University
in the City of New York
Library

BOUGHT FROM

Henry Drisler
Classical Fund

1895

¹⁴
190
COLUMBIA

DE APOLLODORI
ΤΕΡΙ ΘΕΩΝ
LIBRIS

DISSERTATIO PHILOLOGA

QUAM AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
AUCTORITATE AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
ORDINIS IN UNIVERSITATE FRIDERICIA
GUILLEMIA RHENANA RITE IMPETRANDOS UNA
CUM SENTENTIIS CONTROVERSIS DIE X
MENSIS MARTII ANNI MDCCCLXXXIII HORA X
PUBLICE DEFENDET SCRIPTOR

ROBERTUS MÜNZEL
WISIBADENSIS

ADVERSARI ERUNT

PAULUS WOLTERS
FRIDERICUS MARX
FRIDERICUS KOEPP

BONNAE

TYPIS CAROLI GEORGI UNIV. TYPOGR.
MDCCCLXXXIII

COLLEGIO
UNIVERSITÀ
LIBRARY

E. A. 1. 6. D. 1920.

K. 21. 7. 1920. 1. 3. 1920.

N. 21 1399 704 519

FRANCISCO BÜCHELER
EDUARDO LÜBBERT
HERMANNO USENER

268892

2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4
2 3 2 0 8 3 4

Gum ante hos quattuordecim menses amplissimus in hac universitate philosophorum ordo quaestionem de Apollodori περὶ θεῶν operis reliquiis proposuisset, in certamen ego descendī, neque commentatio mea summatibus penes quos iudicium fuit viris indigna visa est quae praemio Welckeriano ornaretur. Qua ex comminatione diu dubius haerebam quaenam capita delibarem, ut huic scribendi et opportunitati et necessitati satisfacerem, pauca tandem selegi. Suadente enim Hermanno Usener, p̄aeceptore carissimo, et animos mihi faciente mecum constitui, omnium quotquot usque ad philosophorum Platonicorum aetatem vixere theologorum Graecorum fragmenta conligere, imprimis Apollodorea, quorum numerus est innumerus. Cui negotio ea qua fieri poterit diligentia incumbam, si has studiorum primitias non prorsus inutiles iudicaverint viri docti. Noli igitur sperare de Apollodori vita scriptisque, de totius περὶ θεῶν operis condicione, de singulorum fragmentorum lectione et interpretatione hic disputatum iri. Nihil nisi fundamenta quaedam ieci, quibus postea aedificium superstrueretur.

sed idem numen duobus nominibus ornari, idque tum ex μυστικοῖς λόγοις constare tum a vulgari dicto "Ηλιος Ἀπόλλων, ο δέ τ' Ἀπόλλων ἥλιος" ¹ pergit: Ἡκρίβωται δ' ή περὶ τούτων ἀπόδειξις καὶ Ἀπολλοδώρῳ, περὶ πᾶσαν ἴστοριαν ἀνδρὶ δεινῷ. Διὰ τοῦτο ἔγωγε ² τὴν ἐπιπλέον ἐξεργασίαν καὶ ³ ἀκαίρου λόγου περιττὸν ύπερθήσομαι μῆκος.

Vides etiam hic ex Heynii Müllerum totum pendere, quamquam eum non commemorat. Quo Heynii usus erat vocabulo *arbitrō* ei substituit fortius illud firmiusque *sine dubio*, deinde Heracliti verba adposuit.

Et re vera, si nihil addidisset Heraclitus et ad propositum explicandum revertisset, nempe Apollinem id est solem pestilentiarum causam esse neque ab Apolline deo Graecis Troiam oppugnantibus pestiferum illum morbum immissum sed solis nimio calore id esse factum, in hac Heynii Müllerique sententia acquiescendum erat. At statim adicit Heraclitus Ἐκένο δὲ ὁ ἐκ τῆς ἡμετέρας εἰκασίας ἀναγκαῖον εἴπειν οὐ παρῆσω, δεικνὺς ὅτι καὶ καθ' Ὁμηρον αὐτός ⁴ ἔστιν Ἀπόλλων καὶ ἥλιος. Τοῦτο δὲ, εἰ λεπτῶς ἔθελει σκοπεῖν τις, εξ ἀπάντων εύρήσει τῶν ἐπιθέτων γνώριμον ⁵. Se- cuntur deinde compluria Apollinis epitheta Homericā docte expli- cata, quibus Homerūm quoque Apollinem et solem unum idemque numen putasse comprobetur. Quid multa? Singulorum enuntiatōrum coniunctionem et sententiam si tecum reputaveris, nonne mihi adstipulabere, totum caput, cuius initio Apollodori Heraclitus ipse mentionem initit, ex Apollodori περὶ θεῶν libris fluxisse statuenti? Oratio enim usque ad finem capitū bene procedit neque usquam interrupitur disputatio. Atque quisquis veterum scriptorū in ad- ferendis auctōrum nominib⁹ consuetudinem paullo adcuratius no- verit, ei argumenta mea satis idonea opinor et firma videbuntur, praesertim cum postea alia ex parte sententiam meam fulcire possim. Et benigne nobiscum ageretur in fontes scriptoris alicuius inquiren- tibus, si semper tam certa indicia proferre liceret. Nostro igitur iure novum tenemus Apollodori fragmentum non uno nomine insigne ⁶.

Ut constat Macrobii [Sat. I 17, 19] testimonio sat luculento ¹ libro quarto decimo περὶ θεῶν de Apolline egerat Apollodorus, quem pro Stoicorum more Apollinem solem putasse ² et tota Macrobii disputatione cognominisque Ἰήιος veriloquio efficitur et te- statur insuper Heraclitus qui vocatur Allegoriarum Homericarum capite VII [p. 12 Mehler] Ἡκρίβωται δ' ή περὶ τούτων ἀπόδειξις (sc. Apollinem esse solem) καὶ Ἀπολλοδώρῳ, περὶ πᾶσαν ἴστο- (sc. Apollinem esse solem) καὶ Ἀπολλοδώρῳ, περὶ πᾶσαν ἴστο- ριαν ἀνδρὶ δεινῷ. Recte enim iam Heyne [Apollodori Bibliothec. et fragm. editionis II (Gotting. 1803) vol. I p. 390] adposito Mac- robii loco haec subnotaverat: *Respicere eundem locum, unde haec petita sunt, arbitror Auctorem de Allegor. Homer. c. 7.* Quam Heynii sententiam C. Müller, qui tanta diligentia eum exscribere solet, ut vel ridiculos errores aut Heynii calamo festinante aut opera- rum oscitantia ortos religiose propagaret ³, ita amplificavit [FHG I p. 429 fr. 7]:

Ad eundem librum sine dubio respexit auctor libelli de Alle- goriis Homericis 7: postquam dixerat Apollinem nihil a sole differre

¹ Apollodorus in libro quarto decimo περὶ θεῶν Ἰήιον solem scribit ita appellari Apollinem ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν κόσμον ἰεσθαι καὶ λέναι, quod sol per orbem impetu fertur, quae verba vitio laborantia Ianus electis solem et ita vocabulis in integrum restituere conatus est, Eyssenhardt ita distinxit — solem scribit: ita appellari etḡs. fortasse recte.

² Vetustiores Stoicos omnes sic iudicasse verisimile est, Cleanthem Chrysippumque constat e Macrobio [Sat. I 17, 7 sqq.; 17, 36]; idem cadit in Cratetem (cf. schol. Hom. Σ 239) et Diogenem Babylonium, Apollodori magistrum. Cf. Philod. π. εὐσεβείας p. 82 G. Pervulgatam fuisse hanc opinionem apud Graecos tantum non omnes tradit Plutarchus [De El ap. Delph. 4 p. 386^B].

³ Ne iniquius me de Müllerō iudicare intellegas, velim inspicias frag- mentum 29 [I p. 433] e Lydo De mens. IV p. 82 Sch. desumptum. Ad Apol- lodorum, cuius nec vola apud Müllerum comparet nec vestigium, quid haec Mūllerī natus est eo quod apud Heynium κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον quae summi momenti sunt verba casu omissa fuerunt.

¹ De hoc loco cf. A. Ludwich *Zu Herakleitos Hom. Alleg. in Mus. Rhen. vol. XXXVII 1882 p. 439.*

² Τοῦτο ἔγωγε e codd. Mehler.

³ Polak [Ad Odyss. eiusque schol. cur. sec. p. 444] ώς ἀκ. λ. perperam.

⁴ Codd. αὐτός corredit M[ehler].

⁵ M. in textū γνώριμον δύ quod non necessarium esse puto.

⁶ Descripti ex Mehleri editione Heracliti (Lugd. Bat. 1851), unde lectio- nes quoque varias deprompsi.

Αμέλει Φοίβον αὐτὸν εἴωθε συνεχῶς ὀνομάζειν, οὐ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ Φοίβης, ἢν Λητοῦς φασιν εἶναι μητέρα· σύνηθες τὰρ Ὄμηρω τοῖς πατρόθεν ἐπιθέτοις χρῆσθαι, τὰ δ' ἐκ μητέρων οὐκ ἂν εὔροι τις δλως παρ' αὐτῷ. Φοίβον οὖν ἀπὸ τῶν ἀκτίνων λαμπρὸν αὐτὸν ὀνομάζει, τὸ μόνον ἡλίῳ προσὸν ἐξ ἵσου κοινώσας Ἀπόλλωνι.⁵ Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκάερτον εἰκός ἐστιν Ἐκαέρτης ὅμώνυμον εἶναι, τῆς ἐξ Υπερβορέων τὰς ἀπαρχὰς ἐπὶ Δῆλον ἐνεγκόύσης, ἀλλ' ἐστιν ἐτύμως ἐκάερτος δ τὰ ἔκαθεν ἐργαζόμενος τουτέστιν δ ἡλιος, δς πόρρωθεν ἀφεστὼς τῆς ἡμετέρας τῆς ὥρων ἐπιτηδείων δημιουργὸς εὐκαίρως ἐφίσταται, πνίγῃ χειμῶσιν ἀντιμετρῶν, καὶ † πρώτου ἀρό-¹⁰ του τε καὶ σπορᾶς ἀμήτου τε, πάντων κατὰ γεωργίαν ἔργων αἵτιος τοῖς ἀνθρώποις γενόμενος. Λυκηγενὴ δὲ προσηγόρευσεν αὐτὸν οὐχ ὡς ἐν Λυκίᾳ γεγενημένον, ἔξω τὰρ τῆς Ὄμηρικῆς ἀναγνώσεως οὗτος δ νεώτερος μῦθος, ἀλλ' ὕσπερ, οἷμαι, τὴν ἡμέραν ἡριτείνειαν ὀνομάζει, τὴν τὸ ἥρ τεννῶσαν, ὅπερ ἐστὶν ὅρθρον,¹⁵ οὕτω λυκηγενὴ προσηγόρευσε τὸν ἡλιον, ἐπειδὴ τοῦ κατὰ τὴν ὅρθριον ὥραν λυκαυγοῦς αὐτός ἐστιν αἵτιος, ἢ ὅτι τὸν λυκάβαντα γεννᾷ τουτέστι τὸν ἐνιαυτόν. Ὁρος τὰρ ἐτησίου χρόνου διαδραμῶν δ ἡλιος ἐν μέρει τὰ δώδεκα ζώδια. Καὶ μὴν χρυσάορον αὐτὸν

⁴ M. perperam λαμπρῶν, ut ipse postea intellexit; cf. praef. p. XI. Praeterea haud scio an ὡς λαμπρὸν αὐτ. δν. scribendum sit e scholio B ad Hom. A 72, quod M. praeteriverat || 5 Falso M. προσῆκον cf. schol. Hom. l. c. || 7 Reposui τάς e codice Oxoniensi. cf. Ludwich l. c. p. 439. M. πρώτον suppleverat || 8 Vocablam τά cum M. delendam esse censeo | Scripsi δς; δ codices || 9 Recepī ἐπιτηδείων e cod. Ox. Vide Ludwich l. c. p. 440; ὥρων ειων γεωργός codices Mehleri. δημιουργός scripsi ex Useneri conjectura || 10 Codd. τῇ τῇ χειμῶσιν ἀντιμετρῶν, unde Badham πνίγη χ. ἀντ. excuspsit | Codd. A et B πρώτου, alii codd. πλωτοῦ, ediditque Galeus. Ruhnkenius coniecit πλοῦ, non bene, neque rectius M. πλούτου. Requirere enim debemus vocabulum quod ad agricolae labores spectet et bene cum ἀρότου coniungi possit. Egregie Usener proposuit καπέτου (vel si mavis σκαπέτου), conl. gl. Cyr. ‘σκάφετος: haec fossura, occasio, bidentacio’ || 11 Scripsi ἀμήτου ex Herodiani praecepto [I 220, 2 L.]. ἀμήτου M. | γεωργίαν Ox. cf. Ludwich l. c. p. 400; γεωμορίαν Mehleri codd. Praeterea Useneri emendationem πάντων recepi; legebatur καὶ τῶν || 12 Addidi τοῖς e cod. Oxoniensi | Λυκηγενὴ recte M. e schol. B Hom. Δ 101, Λυκηγενέτην codd. || 13 Recepī γεγενημένον e schol. Hom. c.; γεγενημένον M. | ἔξω τὰρ τῆς Ox. cf. Ludwich l. c. p. 440; idem conjectura M. restituit. Ceteri codices τὰρ οὖν τῆς schol. Hom. τὰρ ἐστι || 15 δ ἐστι τὸν ὅρθρον (sic) Ox. cf. Ludwich l. c., schol. Hom. τουτέστι τόν. Fortasse delenda sunt haec verba || 17 αὐτός quod in οὗτος falso mutavit Polak, et Mehler delendum esse censebat, recte se habet || 18 ἤτοι τὸν ἐνιαυτόν Ox. || 19 Addidi ante ἡλιος vocablam δ.

20 ὠνόμασεν, οὐχ ὡς ὑπεζωσμένον χρυσοῦν ξίφος — ἀνοίκειον τὰρ Ἀπόλλωνι τὸ ὅπλον, τοξότης τὰρ ὁ θεός — ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐξ ἀνατολῶν χρυσῷ μάλιστα τὸ φέγγος ὄραθὲν ἔοικεν, εύρεθη πρέπον ἐπίθετον τῷ ἡλίῳ διὰ τὰς ἀκτίνας τὸ χρυσάρω. “Οθεν, οἷμαι, καν τῇ θεομαχίᾳ Ποσειδῶνι ἴσταται διαμιλλώμενος. ‘Αεὶ τὰρ ἀσπει-²⁵ στος ἔχθρα πυρὶ καὶ ὕδατι τῶν δύο στοιχείων ἐναντίαν πρὸς ἄλληλα φύσιν ἀποκεκληρωμένων· διὰ τοῦθ' δ Ποσειδῶν ύπερά τις ὑλη καὶ παρὰ τὴν πόσιν οὕτως ὠνομασμένος ἐξ ἀντιπάλου μάχεται ταῖς διαπύροις ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου. Πρὸς τὰρ Ἀπόλλωνα ποίαν Πο-σειδῶν ἔχει πρόφασιν ἐξαίρετον ἀπέχθειας;

21 Retinui codicum lectionem τὸ ὅπλον — τοξότης || 23 Cum Schowio et Mehlero inserui vocem τῷ || 24 Pierson Veris. p. 253 ἀσπειστος; ἀπι-²⁵ στος codd. || 27 ὠνόμασμένη e schol. Hom. B ad E 509 enotavit M.; apud Dindorium legitur ώνομασμένος [vol. III p. 257] non addita adnotatione, idemque apud Bekkerum || 29 Ad hunc locum M. adnotavit: ‘Schow e Codd. πρὸς τὰρ Ἀπόλλωνα ποιὰν ἔχει πρ. ἔξ. ἀπεχθ. — Schol. πρ. γ. Ἀπ. Ποσειδῶν ἔχει πρόφασιν ἔξ. ἀπ.’, ubi quid sibi velit illud ‘Schow e Codd.’ non intellego, nisi forte M. scribere volebat ‘Schow et Codd.’ Schol. Hom. sic extat apud Dindorium et Bekkerum: πρὸς τὰρ Ἀπόλλωνα ποίαν ἔχει πρόφ. ἔξ. ἀπεχθείας; sed recte sine dubio coniecit M. πρ. τὰρ Ἀπ. ποίαν Ποσειδῶν ἔχει προφ. ἔξ. ἀπεχθείας;

Haec fere habui quae Apollodori esse putarem, quamquam singula vocabula sophistarum colore fucata Apollodoro non obtruserim. Iam nonnulla veriloquia paullo adcuratius examinemus. Adparet non tam philosophi quam grammatici, qui Aristarcheum sine dubio sese profitebatur, vestigia pressisse Heraclitum. Scimus Aristarchum eam sibi imposuisse legem, ut Homerum ex Homero solo explicaret, et acerbe eorum grammaticorum conamina reprehendere solitum qui ad interpretanda Homeri carmina recentiorum poetarum et scriptorum — τῶν νεωτέρων — figmenta in usum vocare solebant. Atque Apollodorus, Aristarchi contubernialis et, ut par erat, discipulus¹, magistri exemplar in inlustrando Homero presse secutus est. Hoc dudum observatum est ex librorum de navium catalogo Homericō frustulis sat amplis, quae Strabo et Stephanus Byzantius servaverunt. Cf. K. Lehrs, De Aristarchi stud. Hom. ² p. 188. 229. 233 et B. Niese [Apollodors Commentar zum Schiffskataloge als Quelle Strabos], Mus. Rhen. vol. XXXII 1877 p. 267 sqq. Eiusdem autem doctrinae et studii indicia aperta apud Heraclitum inveniuntur. Videas ipse Λυκηγενὴ δὲ προσηγόρευσεν αὐτὸν οὐχ ὡς ἐν Λυκίᾳ γεγενημένον — ἔξω τὰρ τῆς Ὄμηρικῆς ἀναγνώσεως

¹ Cf. Pseudoscymn. v. 21 (de Apollodoro):
Συνεσχολακῶς δὲ πολὺν Ἀριστάρχῳ χρόνον.

ούτος ὁ νεώτερος μῦθος — ἀλλ' κτλ. — Καὶ μὴν οὐδὲ ἔκάεργον εἰκός ἐστιν Ἐκαέρης ὄμώνυμον εἶναι, τῆς ἐξ Ὑπερβορέων τὰς ἀπαρχὰς ἐπὶ Δῆλον ἐνεγκούσης ἀλλ' ἐστιν ἐτύμως ἔκάεργος κτλ. Imprimis autem notatu digna sunt haec: Ἀμέλει Φοῖβον αὐτὸν εἴωθε συνεχῶς ὄνομάζειν οὐ μὰ Δίᾳ οὐκ ἀπὸ Φοίβης, ἢν Λητοῦς φασιν εἶναι μητέρα· σύνηθες τὰρ Ὁμήρω τοῖς πατρόθεν ἐπιθέτοις χρῆσθαι, τὰ δὲ ἐκ μητέρων οὐκ ἀν εὔροι τις ὅλως παρ' αὐτῷ, quibuscum conferas Apollonii sophist. Lex. Hom. p. 164, 10 Bekker Φοῖβος ἐπίθετον Ἀπόλλωνος· ὁ μὲν Αἰσχύλος ἀπὸ Φοίβης τῆς μητρὸς Λητοῦς· Ὁμηρος δὲ οὐδέποτε ἀπὸ μητέρων κοσμεῖ τινας, μὴ ὅτι δὲ μάμμης. Φοῖβον οὖν ἐκδεκτέον ἀπὸ τοῦ φοιβᾶσθαι, ὃ ἐστι μαντεύεσθαι, ἢ καὶ βέλτιον ὁ καθαρὸς καὶ ἀμίαντος. Haec omnia perbene quadrant in eam Apollodori imaginem quam e Strabone animis informavimus.

Restat ut quaeramus, qua via doctrina Apollodorea ad Heraclitum pervenerit, et num alibi ille eiusdem Apollodori frustula servaverit. Cui quaestione solvendae egregie ut solet viam munivit H. Diels Doxographorum p. 88 sqq., cum de Allegoriarum Homericarum arte et indole docte copioseque disputaret. Scimus igitur ante Vitruvii aetatem Allegoriarum Homericarum conditorem sine dubio Stoiae philosophiae addictum vixisse, qui Heracleoni grammatico, Augusto suppari¹, (Probo, Sexto Empirico) Heraclito, recensiori Stobaei et Plutarchae vitae fonti promptam philosophorum cum Homero conlatorum materiam suppeditavit; cf. Diels p. 95. — Subnascatur fortasse alicui suspicio, Apollodorea Heraclito largitum esse Heracleonem, quod a grammatico Homericō non alienum videtur, praelestum cum hoc caput, de quo agimus, non arto vinculo cum reliqua disputatione cohaereat, et Heraclitus ipse ad propositum quodammodo sese revocet capitī VIII initio Ταῦτα τοίνυν εἰρήσεται, ἀνθ' ὅτου ποτὲ τὸν αὐτὸν ἀπεφηνάμην ἥλιον Ἀπόλλωνι. Καὶ τί πειρώμενος κατασκευάζειν; αἱ λοιμικαὶ νόσοι ὅτι τὴν μεγίστην ἔχουσι τῆς φθορᾶς πρόφασιν τὸν ἥλιον². At obstat verissima Dielesii observatio p. 94 invictis argumentis demonstrantis, uno loco recensionem Heracleoneam ab Heraclito non adhibitam esse³. Et quod in uno loco valet valet in toto libro.

¹ De Heracleone vide Diels p. 91².

² Secutus Mehlerum ὅτι addidi sed alio atque ille loco.

³ Dielesii rationibus addere possum — si fas est nomen meum adiungere — quod ne acutissimi quidem grammatici versus Homericos reperire poterant quibus Hippasi Heracliti Anaximenis philosophia substructa videtur. Itaque doctrina prorsus inutili philosophi illi apud Sextum adv. math. X 313 sqq. et [Prob.] ad Verg. p. 21, 14 K. commemorantur. Cf. Diels p. 91 sq.

Relabimur igitur ad Heraclitum. Num ipse Apollodorum adiit? Quod, si temporum rationes consideras, sane licebat, cum Sopatrum quoque toto Apollodori opere usum esse constet. Cf. Photii codicem 161, cl. Philodemo π. εὐσεβείας p. 64 Gomperz. Sed nemo opinor Heraclito¹, indocto sophistae vanoque verborum ambitu se iactanti, hoc condonabit. Praeterea Apollodorus non Homericā tantum Apollinis cognomina commemoraverat. Unum igitur relictum est refugium, nempe ut statuamus in pristina Allegoriarum Homericarum coniectione hoc Apollodori frustum infuisse. Et forte fortuna factum est, ut nostram coniecturam aliqua ex parte confirmare et stabilire possimus. Cramer enim in Anecdotorum gr. Paris. volumine III p. 97 sqq. e codice Regio Parisino 2556 scholia quaedam Homericā edidit, quibus duo de vita Homeri commentarioli Byzantini, ὑπόθεσις τῆς ὅλης Ἰλιάδος, commentarii, qui Ioanni Tzetzae inscribitur, fragmina nonnulla praemittuntur². Horum in fine p. 111 sq. Iunonis Iovis Apollinis epitheta Homericā explanantur, stupide plerumque et Byzantinorum more, velut cum Iuno modo ἀήρ modo αἰθήρ, id quod nemo probus Stoicus fecit, dicitur. Extrema autem digna sunt quae adscribantur [p. 112] Ἀπόλλων Φοῖβος καλεῖται διὰ τὸ φωτιστικόν, ἐκ τοῦ βαίνειν καὶ φαίνειν. Ἐκατηβόλος δὲ διὰ τὸ ἐκείθεν [lege ἔκαθεν] βάλλειν· ἐξ οὐρανοῦ τὰρ βάλλει τὰ βέλη. Ἐκάεργος, ὅτι μακρόθεν ἐργάζεται ἥτοι μακρόθεν διὰ τῶν ἀκτίνων αὔξει τὰ ἔργα. Ἀργυρότοξος διὰ τὸ τῶν ἀκτίνων φαιδρὸν καὶ λευκοφανές, ἐξ οὐ καὶ διάσκει ὁ Ὅμηρος, μή τι εἴδος εἶναι τὸ ἡλιακὸν φῶς, ἢ λευκόν, κάν καί [lege εἴ] τινες μύδρον πεπυρακτωμένον ἔφησαν, εἴτε ἄλλο τι. Τοξότης δὲ διὰ τὸ δίκινον τόξου πέμπειν τὰς ἀκτίνας. Ἰατρὸς διὰ τὸ θεραπεύειν ἡμᾶς ἀκράτους τὰς ἀκτίνας πέμπων καὶ ἐμφορίαν [lege εὐφορίαν ex Useneri coniectura] ἐμποιῶν τοῖς καρποῖς. Μουσικὸς διὰ τὸ

¹ Quomodo Heracliti nomen libello praefigeretur optime explicuit Diels p. 94¹.

² Eadem fere e codice Card. Passionei nunc bibliothecae Angelic. P. Matranga publici iuris fecit in Anecdotorum graec. volumine II p. 361 sqq., quae cum codice Regio ita conspirant, ut ex eodem fonte utrumque fluxisse statendum sit. Ceterum moneo inepite a librariis singulares titulos additos esse, quod uno exemplo comprobasse satis habeo [p. 102]: Περὶ τῆς στοιχειακῆς τῶν θεῶν ἀλληγορίας. Στοιχειακῶς δὲ ἀλληγοροῦνται οἱ θεοὶ οὕτω· Κρόνος τὸ ἀρχέτονον σκότος, Ρέα ἡ ἀκόσμητος γῆ — ἡ δὲ νῦν κεκοσμημένη γῆ

Περὶ τῶν σημείων τῆς γῆς.

Δήμητρα, Θέμις Πανδώρα κτλ. Adparet enim Δήμητρα Θέμις et reliqua verba cum antecedentibus artissime cohaerere, neque de terrae signis tantum agitur in altera parte.

κατὰ μουσικὴν ἀρμονίαν κινεῖσθαι, ὡς καὶ ἥχον τινα ἀποτελεῖν μουσικόν. Καὶ ὁ Πινθαρός ἐκ τῆς τῶν ἀστρων οὐρανίας κινήσεως τὴν μουσικὴν συνέθηκε. Λυκιγενὲς [leg. Λυκητενῆς] δὲ διὰ τὸ τοὺς λυκάβαντας ἥτοι τοὺς χρόνους τεννᾶν. Σμινθεὺς [Σμινθεῦ cod.] διὰ τὸ τὰ ὑλώδη καὶ βλαπτικὰ καταστήματα κατ’ αὐτὸν ἀναρισθαι, μάντις διὰ τὸ τέρατά τινα ἐξ αὐτοῦ ἀναφαίνεσθαι. Cum Heraclito haec optime conveniunt et ex Allegoriarum Homericarum corpore quodam sine dubio fluxerunt. Vide imprimis quae p. 16 de veriloquio cognominis Λυκητενῆς disputabo; adhaeret etiam originis nota verbis ἀρτυρότοξος διὰ τὸ τῶν ἀκτίνων φαιδρὸν καὶ λευκοφανές, ἐξ οὐ καὶ διδάσκει ὁ Ὄμηρος κτλ. Evolvas Pseudoplutarchi Vitam Homeri caput cv, cuius in fine legitur Ἐξ ὧν δηλοῖ ("Ομηρος"), ὅτι οὐ πῦρ ἔστιν ὁ ἥλιος ἀλλ' ἔτέρα τις κρείσσων οὐσίᾳ κτλ., aliumque testem insuper adduco, Probum [p. 16, 16 K.], qui Heracleonis commentario hoc quoque loco sine dubio usus est¹: 'Quanquam quod ad Homeri versus pertinet ἥλιον τ' ἀκάμαντα ignem quidam velint significari, quoniam sol nihil aliud esse videatur quam lumen igni permixtum. Hoc et Anaxagorae Clazomenio visum Socrates reprehendit, ut Xenophon in quarto Ἀπομνημονευμάτων sic refert etq[ue]. Persuasum igitur habeo in vetere Allegoriarum corpore Apollodorum olim commemoratum fuisse, unde eius doctrina ad Heraclitum manavit. Huc rettulerim aliud Heracliti locum — caput XLIV —, qui perlustranti sophistae illius scriptionem mihi occurrebat et Apollodoreae doctrinae speciem quandam prae se ferre videbatur, quamquam minime totum Heracliti librum nunc exhaustire volo:

Συντόμως δ' ἐν παρεκβάσει τὰς ὑπὲρ τούτων φιλοτεχνοῦντες ἀποδείξεις δηλώσομεν. Συνεχῶς τοίνυν τὸν ἥλιον ἀκάμαντα καὶ ἥλεκτρα καὶ ὑπερίονα προσατορεύει διὰ τῶν ἐπιθέτων οὐκ ἄλλο τι πλὴν τοῦτο τὸ σχῆμα (τὸ κυκλοτερές τοῦ κόσμου) σημαίνων· δέ τε γάρ ἀκάμας διὰ μὴ κάμνων ἔοικεν δρους ἔχειν οὐκ ἀνατολὴν καὶ δύσιν ἀλλὰ τὴν ἀεὶ περιδρομὸν ἀνάτκην. Ἡλέκτωρ δὲ δυοῖν θάτερον· ἡ γάρ ἀλεκτρος διὸ θεός δονομάζεται ὡς μηδέποτε κοίτης ἐπιψάυν, ἡ τάχα πιθανώτερον ἔτι ἐλίκτωρ τις ὢν καὶ κυκλοτερεῖ φορῷ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀναμετρούμενος τὸν κόσμον. Υπερίονα δὲ νομιστέον αὐτὸν τὸν ὑπεριέμενον ἀεὶ τῆς γῆς, ὥσπερ, οἷμαι, καὶ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος φησιν.

¹ Praeter locos a Dielesio p. 90, 91 indicatos vide p. 15, 27; 42, 30; 19, 20, ubi Heracleonis commentarium subesse comparatis Pseudoplutarcho et Heraclito quivis intellegit.

Ἡλίος θ' ὑπεριέμενος ταῖάν τ' ἐπιθάλπων,¹ εἰ τὰρ πατρωνυμικῶς αὐτὸν ἥθλησεν ὀνομάζειν, εἴπεν ἄν τοιονίδην.

Magna enim inter hunc et priorem Heracliti locum intercedit cognatio, grammaticum sapiunt εἰ τὰρ πατρωνυμικῶς αὐτὸν ἥθλησεν προσατορεύειν verba, neque poetarum philosophorum testimonia repudiabat Apollodorus, ut sequenti demonstrabitur disputatione.

¹ Vulgari allegoria 'Υπερίων a voce ὑπερίεναι derivabatur. Cf. Apollonii Lexicon p. 158, 29 B: ὑπερίων· ὁ ἥλιος ἀπὸ τοῦ ὑπεριέναι ήμῶν, ubi ὑπερίεναι pro ὑπερεῖναι cum Villoisone scripsi cl. schol. Pind. Isthm. IV 1 Pseudoplut. Vit. Hom. c. 104, aliis.

CAPVT II

DE MACROBIO

Profecta est disputatio a Macrobio, redeat ad Macrobius. Licet enim sperare, auctos copiis Heracliteis e notissima Saturniorum libri primi parte extrema de Apollodoro paullo certiora nos expiscaturos esse quam Heynio contigit, qui digitum in eum intendisse satis habebat¹. Sed ut via ac ratione progrediamur, paullo altius quaestio repetenda est.

Theologum Platonicum a Macrobio compilari dudum a viris doctis intellectum est. Id comprobatur totius disputationis consilio, nempe omnes deos ad solem revocandos eiusque emanationes esse ut evincatur, comprobatur Plotini Porphyriique testimonii et saecorum Aegyptiacorum crebra mentione, in quibus enarrandis et laudandis multi fuerunt philosophi Platonici. Cum his argumentis tum novis docte et acute adiectis G. Wissowa [De Macrobiis Saturnialior. fontt. cap. III, dissert. Vratislav. a. 1880 p. 35 sqq.] Iamblichum, Porphyrii discipulum, Macrobius auctorem fuisse recte statuit², neque minus recte idem observavit, non ex Iamblico ipso Macrobius disputationem fluxisse sed ex scriptore nescio quo latino, qui copiis Iamblicheis usus Vergilii versus Cornificii aliorum testimonia inseruisset. Iam vero singula capita [17—23] si perlustramus, primo obtutu adparet, caput 17 p[re]ceteris doctrinae copia, paene dixi mole, eminere. Agitur de Apolline sole. Adferuntur Platonis et nobilissimorum Stoicorum, Cleanthis Chrysippi Antipatri, veriloquia, historicorum, Maeandrii Milesii Pherecydisque, poetarum, Empedoclis Archilochi³ Timothei Euripidis aliorum testimonia. Quod casu factum esse nemo putabit, cum Macrobius auctores

¹ Ed. II p. 403: *Omnino plura in Macrobiis Saturnal. primo ex Apollodori opere illo hausta esse suspicari licet.*

² Wissowae sententiam amplexus est etiam Zeller, *Philosophie der Griechen* III 2 p. 603 adn.

³ Nolo silentio praeterire quod Usener mecum communicavit, Carolum Zickendrath, seminarii nostri olim sodalem, praematura morte studiis eruptum, Archilochi versus [§ 10]

"Αναξ Ἀπολλον, καὶ σὺ τοὺς μὲν αἰτίους
σήμαινε καὶ σφᾶς ὅλῳ' ὥσπερ δλλύεις
non Archilochi sed tragicis alicuius fortasse Euripidis habuisse.

suos religiose exscribere soleat, sed ex indeole fontis Macrobiani explicandum erit. Et praesto habeo explicationem aptam et idoneam: conflatum est Macrobius caput 17 ex Apollodori περὶ θεῶν libro.

Non vereor equidem ne quis mihi obiciat, omnes quo modo adlegavi scriptores Iamblichum ipsum legisse, quorum pars magna ne extabat quidem illius temporibus. In condendis igitur περὶ θεῶν libris — de his enim rectissime cogitavit Wissowa p. 40 — ad vetustiores theologos ei confugiendum erat, inter quos largissimam de Apolline soleque disputatione materiam Apollodorus suppeditabat. Alioquin viri doctissimi ope, quem συνοικεώσει deorum non valde favisse e Philodemo π. εὐσ. p. 64 G. comperimus, destitutus fuit. Hinc factum est, ut capita 18—23 eruditione p[re]e capite 17 sordeant. Et quamquam de Apolline plurima dicenda erant, nonne putas de Libero patre Hercule Iove aequae multa Iamblichum dicturum fuisse, si duce aequae bono et perito ei uti licuisset? Neque parvi faciendum, quod continuam per totum caput scriptorum seriem usque ad Antipatrum, Apollodori fere aequalem, deductam invenimus, longo tandem intervallo unus sequitur Porphyrius. Ipsum autem Apollodori opus Iamblichum manibus trivisse multa sunt quae suadeant, nil quod dissuadeat. Sed quae adhuc disputavi prooemii loco potius habenda sunt. Rem ipsam videor mihi comprobare posse. Velim conferas quae de Apollinis epitheto Φοῖβος Heraclitus et Macrobius tradunt.

Heraclitus c. vii p. 12 M. Macrobius § 33.

'Αμέλει Φοῖβον αὐτὸν εἴωθε συνεχῶς ὀνομάζειν, οὐ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ Φοῖβης κτλ. Φοῖβον οὖν ἀπὸ τῶν ἀκτίνων ὡς¹ λαμπρὸν πλerique autem a specie et nι- αὐτὸν ὀνομάζει, τὸ μόνον ἡλίῳ προσὸν ἐξ ἵσου κοινώσας Ἀπόλ- λαμπρὸν dictum putant, λωνι.

quibuscum quae apud Macrobius secuntur tam arte cohaerent ut divelli nequeant: 'Item Φάνητα appellant ἀπὸ τοῦ φαίνειν, et Φαναῖον, ἐπειδὴ φαίνεται (ἀεὶ) νέος², quia sol cotidie renovat

¹ Vide quae p. 8 adnotavi.

² Ianus e codicibus edidit Φανεόν, ἐπειδὴ φαίνεται νέος. Φαναῖον praeivit Camerarius, et voculam δεῖ necessario addendam esse duxi propter sententiam et versionem Macrobius 'quia sol cotidie renovat sese'. Eandem medicinam admoverim § 48 'Καρνεῖος, ἐπει καιόμενος ὄρθται (δεῖ) νέος vel quod, cum omnia ardentia consumantur, hic suo colore candens *semper* νέος constat.'

sese'. Sed huic concentui non multum tribuerim, cum 'plerique' Φοῖβον ita derivare soleant. Tollit omnes de origine huius capituli dubitationes alias loci Macrobiani cum Heraclito comparatio.

Heraclitus p. 14 M.

Λυκηγενή δὲ προσητόρευσεν αὐτὸν, οὐχ ὡς ἐν Λυκίᾳ τετεννημένον, ... ἀλλ' ὥσπερ, οἷμαι, τὴν ἡμέραν ἡριτένειαν ὀνομάζει, τὴν τὸ ἥρ τεννώσαν, διπερ ἐστὶν ὅρθρον, οὕτω Λυκηγενή προσητόρευσε τὸν ἥλιον, ἐπειδὴ τοῦ κατὰ τὴν ὅρθριον ὥραν λυκαυτούς αὐτός ἐστιν αἴτιος, ἢ ὅτι τὸν λυκάβαντα τεννᾶ, τουτέστι τὸν ἐνιαυτόν· ὄρος τὰρ ἐτησίου χρόνου διαδραμών δὲ ἥλιος ἐν μέρει τὰ δώδεκα ζώδια.

Macrobius § 37 sqq.

Prisci Graecorum primam lucem, quae praecedit solis exortus, λύκην appellaverunt ἀπὸ τοῦ λευκοῦ. Id temporis hodieque λυκόφως cognominant. De quo tempore ita poeta scribit [H 433]

"Ημος δ' οὔτ' ἄρ πω ἡῶς, ἔτι

δ' ἀμφιλύκη νύξ

Idem Homerus [Δ 101]

Εῦχεο δ' Ἀπόλλωνι Λυκητενέι κλυτοτόξῳ,

quod significat τῷ τεννώντι τὴν λύκην id est qui generat exortu suo lucem: radiorum enim splendor propinquantem solem longe praecedens, atque caliginem paullatim extenuans tenebrarum parit lucem. — Annum quoque vetustissimi Graecorum λυκάβαντα appellabant τὸν ὑπὸ¹ τοῦ λύκου id est sole βαινόμενον καὶ μετρούμενον.

Ovum ovo vix similius quam Heraclito Macrobius. Apud hunc autem omnia plana et aperta, apud illum coartata male et conglutinata. Quis enim credit, sanum grammaticum λυκητενής verbum derivasse ὅτι τὸν λυκάβαντα τεννᾶ? Sed hac Heracliti confusione quanta inter utrumque cognatio intercedat patet². Ipsa verbi λυκάβας in eodem argumento mentio doctum arguit grammaticum. Porro cum duobus vel tribus locis [cf. § 19] Apollodori memoria apud Macrobius non circumscripta sit — continuo flumine per totum caput disputatio decurrit, si nonnulla intercicias, quae aut alienae originis sunt aut posterioris additamenta speciem prae se ferunt — tertium argumentum adiungere possumus. Licet enim

¹ Codd. ἀπό; corrixit Hermannus.

² Aperte oculis aberravit qui primus Allegoriarum Homericarum collectioni Apollodoreo inseruit.

observare haud pauca apud Heraclitum enuntiata ita conformata esse, ut priore loco adversariorum opinio ponatur, qua repudiata breviter contraria inducitur adversativa plerumque particula. Sic improbatis aliorum commentis ad suam ipsius sententiam aperiendam Apollodorus viam sibi munivit. Velut p. 12 M. Ἀμέλει Φοῖβον αὐτὸν εἴωθε συνεχῶς ὄνομάζειν, οὐ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ Φοῖβης, ἢν Λητοῦς φασιν εἶναι μητέρα· σύνηθες τὰρ Ομήρως τοῖς πατρόθεν ἐπιθέτοις χρῆσθαι, τὰ δὲ ἐκ μητέρων οὐκ ἂν εὔροι τις ὅλως παρ' αὐτῷ. Φοῖβον οὖν κτλ. Ibidem Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκάεργον εἰκός ἐστιν Ἐκάεργης ὁμώνυμον εἶναι, τῆς ἐξ Υπερβορέων τὰς ἀπαρχὰς ἐπὶ Δῆλον ἐνεγκούσης, ἀλλ' ἐστιν ἐτύμως ἐκάεργος κτλ. p. 13 sq. Λυκητενή δὲ προσητόρευσεν αὐτὸν, οὐχ ὡς ἐν Λυκίᾳ τετεννημένον· ἔξι τὰρ τῆς Ομηρικῆς ἀναγνώσεως οὗτος ὁ νεώτερος μῆθος· ἀλλ' ὥσπερ οἷμαι κτλ. p. 14 Καὶ μὴν χρυσάορον αὐτὸν ἀνόμασεν, οὐχ ὡς ὑπεζωσμένον χρυσοῦν ξίφος· ἀνοίκειον τὰρ Ἀπόλλωνι τὸ ὅπλον· τοξότης τὰρ δὲ θεός· ἀλλ' ἐπειδήπερ κτλ. Eandem consuetudinem Macrobius haud raro retinuit. Cf. § 42: 'Apollinem Πατρόφων cognominaverunt non propria gentis unius aut civitatis religione sed ut auctorem progenerandarum omnium rerum, quod sol humoribus exiccatis ad progenerandum omnibus praebuit causam etqs.' § 43: 'Νόμιον Ἀπόλλωνα cognominaverunt non ex officio pastorali et fabula per quam fingitur Admeti regis pecora pavisse sed quia sol pascit omnia quae terra progenerat'. Quid multa? Iam supra significavi, totum caput ex Apollodoro Iamblichum depropnsisse, neque cuiquam, opinor, non perspicuum erit nonnullis paginis perfectis. Possum igitur in eis quae adhuc disserui adquiescere. Attamen non abs re esse mihi videtur, adcuratius in Macrobius inquirere, ut quid Apollodoro tribuendum sit extra omnem dubitationem ponatur. Nonnumquam copia quoque fiet alios scriptores, qui huc faciunt, adlegandi, quamquam largissimam disputandi materiam minime exhaustire volumus. Immo vendendum est, ne nimis longe a proposito abripiamur.

Initio capituli [§§ 7—9] Plato Chrysippus Speusippus Cleanthes unde Apollinis nomen derivaverint docte exponitur¹. Adnectitur Cornificius, quo remoto testimoniorum seriem tenemus, quam Apollodoro vindicare non dubito, cum alibi aliorum philosophorum commentis diligenter utentem eum videamus. Quod quidem ex iis quae Heynio innotuerant fragmentis non adparet, sed

¹ Quae § 7 leguntur 'nam et Latinitas eum, quia tantam claritudinem solus optinuit, solem vocavit', ut par est, non curo; neque postea de eiusmodi emblematis lectorem monebo.

extant loci quibus quod dixi comprobare possim. Cf. Cramerii Anecdotorum Oxoniensium vol. II p. 446 Θεός Ἀπὸ τοῦ θεῖν· τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς θερμότητος· δὲ Ἀπολλόδωρος ἀπὸ τοῦ αἴτιον εἶναι τοῦ θεᾶσθαι διὰ τὴν αὐγὴν¹ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Probabile fit haec ex opere περὶ θεῶν inscripto fluxisse, ubi sine dubio vocis θεός veriloquium attingere debebat Apollodorus aptissimeque initio conlocare poterat. Sed etiam duo priora veriloquia, quorum alterum est Platonis e Cratyle desumptum [p. 397^D]² Τοιόνδε τοίνυν ἔτι την αὐτοπτεύων φαίνονται μοι οἱ πρώτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους τοὺς θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὐσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἡλίου καὶ σελήνης καὶ γῆς καὶ ἀστρα καὶ οὐρανού· ἀτε οὖν αὐτὰ δρῶντες πάντα ἀεὶ ιόντα δρόμῳ καὶ θέοντα ἀπὸ ταῦτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι, Apollodorus suppeditasse videtur. Quam conjecturam Etymologus Gudianus, si fides ei habenda est, luculentissime confirmat p. 258, 57 θεούς· δὲ Ἀπολλόδωρος ἀπὸ τοῦ θεῖν· τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς θερμότητος· δὲ Ἀπολλόδωρος καὶ ἀπὸ τοῦ ⟨αἴτιον⟩ εἶναι τοῦ θεᾶσθαι ⟨διά⟩ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης³. Evanuit Platonis nomen, repositum est Apollodori, cui totus locus debebatur, id quod sexcenties in scriptoribus veteribus factum esse scimus. En aliud exemplum, quod legitur Bekkeri Anecdotorum p. 374 Ἀλάστωρ· δὲ ἀμαρτωλός, ἢ δὲ φονικός δαίμων. Καὶ κατὰ μὲν Χρύσιππον τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τῆς ἐλάσεως, δὲ ἄξιος ⟨τοῦ⟩⁴ ἐλαύνεσθαι διὰ φόνον· κατὰ δὲ Ἀπολλόδωρον ἀπὸ τοῦ ἀλιτείν, τούτῳ δέ ἐστιν ἀλιτανεύτως ἀδικεῖν· κατὰ δὲ Δίδυμον ἀπὸ τοῦ τοῖς ἀλαστα πάσχουσιν ἐπαμύνειν.⁵ μήποτε δέ ἐστιν δὲ διὰ μέτεθος τῶν πεπρατμένων αὐτῷ λιτῆς μῆι καταξιούμενος ἢ δὲ τοιαῦτα τολμήσας πράττειν, ὃν μῆι ἐστιν ἐπιλαθέσθαι. Μένανδρος δὲ ἀλάστωρ ἐγώ καὶ ζηλότυπος ἀνθρωπος.

Cf. Etym. M. p. 57, 25; Gud. p. 32, 28.

Chrysippi testimonium Apollodoro debetur, Apollodorum adposuit Didymus. Ex Apollodori autem de dis libris hanc nota-

¹ Cramer αὐγὴν exhibet, quod utrum in codice legatur an mendo typographicō ortum sit nescio. Recte αὐγὴν exhibet Müller [FHG IV p. 649].

² Qui inde a Diogene Babylonio et Panaetio de dis scripsere Stoicos Platonem ipsum adiisse certissimum est, vetustiores in eadem re Antisthenem secutos esse facile concedo F. Dümmlero [De Antisthenis logica, Exercitat. grammatic. spec. p. 56].

³ Addidi αἴτιον et διά.

⁴ Codex τοῦ omisit.

⁵ Haec de Iove ἀλάστορι intellegenda sunt.

tionem desumptam putaverim non immemor Iovis ἀλάστορος. Vocis ἀλάστωρ enim perbene grammaticus Atheniensis rationem reddere potuit, ubi de dei cognomine agebat. Sed nolo longius a proposito digredi, revertamur ad Macrobiū. Spero enim te iam concessum esse, philosophorum illorum mentionem Apollodoro vindicandam esse. Continuam deinde apud Macrobiū disputationem a §§ 9—15 invenimus paucis verbis [§ 15] ‘Quae sententia Latinae quoque nominis enuntiationi congruens fecit, ne huius dei nomen verteremus, ut Apollinem appellentem mala intellegas’ amplificatam. Ex latino fonte adscita sunt quae de virginibus Vestalibus ‘Apollo Medice, Apollo Paean’ [§ 16] indigitantibus tradit. Nullo autem modo ab antecedentibus divelli possunt §§ 16—23, quibus duae illae Apollinis potestates et medendi et perdendi historiae exemplis confirmantur et nonnullorum cognominum veriloquiis explicantur, adpositis Homeris Maeandrii Milesii Pherecydis inclutis nominibus. En habes conspectum.

§ 9. ‘Alii cognominatum Apollinem putant ὡς ἀπολλύντα τὰ ζῶα: examinat enim et perimit animantes, cum pestem intemperie caloris inmittit, ut Euripides in Phaethonte [fr. 781 N. v. 11 sq.

Ω χρυσοφεγγές “Ηλί” ὡς μ’ ἀπώλεσας,

ὅθεν σ’ Ἀπόλλων’ ἐμφανῶς κλήζει βροτός,

item Archilochus 1 [fr. 27 Bergk.]

ἀναξ Ἀπολλον, καὶ σὺ τοὺς μὲν αἰτίους

σήμαινε καὶ σφᾶς ὅλους ὥσπερ ὀλλύεις,

§ 11 denique inustos morbo Ἀπολλωνοβλήτους καὶ ἡλιοβλήτους appellant. Et quia similes sunt solis effectibus effectus lunae in iuvando nocendoque, ideo feminas certis afflictas morbis σεληνο-

§ 12 βλήτους et Ἀρτεμιδοβλήτους vocant. Hinc est quod arcu et sagittis Apollinis simulacra decorantur, ut per sagittas intellegatur vis emissā radiorum.

αὐτὰρ ἔπειτα αὐτοῖσι βέλος ἔχεπενκές ἐφιείς [Hom. A 51
βάλλειν]

§ 13 Idem auctor est et publicae sospitatis, quam creditur sol animantibus praestare temperie. Sed quia perpetuam praestat salubritatem et pestilens ab ipso casus rarer est, ideo Apollinis simulacra manu dextra Gratias gestant, arcum cum sagittis sinistra, quod ad noxam sit pigrior et salutem manus promptior largiatur.

¹ Cf. p. 14³.

² In fonte Macrobiū aut a Macrobiō ipso nonnulla omissa videntur. Nam versus Homericū ut omnino hoc loco intellegantur, necessario legenda sunt quae de peste ab Apolline Graecis immissa [cf. Hom. Il. A] Heraclitus et Pseudoplatarchus fabulantur.

§ 14 Hinc est quod eidem attribuitur medendi potestas, quia temperatus solis calor morborum omnium fuga est. Nam ὡς ἀπελαύνοντα
§ 15 τὰς νόσους Απόλλωνα tamquam Ἀπέλλωνα cognominatum putant. . . . . quem Athenienses Ἀλεξίκακον appellant. Sed et Lindii colunt Apollinem Λοιμίον hoc cognomine finita pestilentia nuncupatum.

Hic paullulum subsistamus et qui fructus ex hac disputatione ad alios scriptores melius cognoscendos redundare possit uno exemplo demonstremus. Adnotavit scholiasta Orestis Euripidiae v. 1389 [II p. 303 Ddf.] Ἀπολλωνίων· Ἀπολλώνιόν φασι τὸ Πέργαμον καὶ τῆς Ἰλίου τὴν ἀκρόπολιν, ἐπεὶ Ἀπόλλωνός ἐστιν ἱερὸν ἐκεῖσε, ὡς Ὁμηρος Ἄπερτάμω εἰν ἵερῷ, δόθι οἱ νηὸς τ' ἐτέτυκτο. Η ἐπεὶ δὲ Απόλλων τὰ τείχη ψικοδόμησεν. Η Ἀπολλωνίων τῶν ἀπολωλότων, ὡς ἐν τῷ Φαέθοντί φησιν

ὦ καλλιφεγγὲς Ἡλίῳ ὡς μὲν ἀπώλεσας,
καὶ τοῦδε Απόλλων εἰκότως κλήζει βροτοῖς.

Novissima verba ex Apollodoro desumpta esse et veriloquium Apollodoreum prodit et confirmat eorundem versuum Euripidiorum in eodem argumento commemoratione. Iuvat testimonii Euripidii historiam ut ita dicam contexere, cum ad puriorem fontem quam quem exhausti scholiasta et Macrobius adcedere possimus. In codice enim Claromontano, qui fabulae Euripidiae duo fragmenta egregia servavit, fol. 163^v hi versus sic leguntur

ὦ καλλιφεγγὲς Ἡλίῳ ὡς μὲν ἀπώλεσας
καὶ τοῦδε Απόλλων δὲ ἐν βροτοῖς δρθῶς καλεῖ,
δοτις τὰ σιγῶντ' ὄνοματ' οἵδε δαιμόνων,

quorum ne litterulam quidem mutari patiemur. Apud scholiastam quae difficilia erant intellectu verba καὶ τοῦδε avulsi ex orationis contextu versibus tertioque omissis facile in καὶ τοῦδε abire poterant; deinde sequentia quoque immutanda erant, ita ut in hunc modum formaretur oratio καὶ τοῦδε Απόλλων εἰκότως κλήζει βροτοῖς. Contra artem autem grammaticam peccat Macrobius δόθεν σ' Απόλλων ἐμφανῶς κλήζει βροτός. Apollodorus quid scripsit nescio. Sed pergo Apollodoream et Macrobius concinnare.

§ 16. Cum ergo sint huiusc sideris id est solis duo maximi effectus, alter quo calore temperato iuvat mortalium vitam, alter quo iactu radiorum non numquam pestiferum virus immittit, duo eademque cognomina circa singulos effectus propriis enuntiationibus signant appellantes deum Ἰλίου atque Παιάνα. Quae cognomina utriusque effectui apta sunt, ut sit Ἰλίος ἀπὸ τοῦ ιασθαι id est a sanando et Παιάν ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ὄνιας, et rursus Ἰλίος ἀπὸ τοῦ ιέναι ab immittendo

βέλος ἔχεπευκές ἔφιεις,
et Παιάν ἀπὸ τοῦ παύειν a feriendo. Obtinuit tamen ut, cum § 17 sanitatem dari sibi precantur, η Παιάν per η litteram enuntient, id est medere Paean: cum autem η Παιάν per ε litteram dicunt cum adspiratione prioris litterae, significant hoc dici in aliquem adversa precatione βάλε Παιάν id est immitte feriendo. Qua voce ferunt Latonam usam, cum Apollinem hortaretur impetum Pythonis incessere sāgit̄is . . . . . Hanc vocem id est η Παιάν confirmasse fertur oraculum Delphi- § 18 cum Atheniensibus potentibus opem dei adversus Amazonas The- seo regnante. Namque inituros bellum iussit his ipsis verbis semet ipsum auxiliatorem invocare hortarique. Apollodorus in § 19 libro quarto decimo περὶ θεῶν Ἰλίου solem scribit: ita appellari Apollinem ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν κόσμον ιεσθαι καὶ ιέναι, quod sol § 20 per orbem impetu fertur¹. Sed Timotheus ita

σύ τ' ὦ τὸν ἀεὶ πόλον οὐράνιον
λαμπρᾶς ἀκτῖον ἄλιε βάλλων
πέμψων ἑκαβόλον ἔχθροῖς βέλος
σᾶς ἀπὸ νεύρας, ὃ η Παιάν².

Eundem deum praestantem salubribus causis Οὐλίον appellant § 21 id est sanitatis auctorem, ut ait Homerus [ω 402

οὐλέ τε καὶ μάλα χαῖρε.

Maeandrius scribit Milesios Απόλλωνι Οὐλίῳ pro salute sua immolare. Pherecydes refert Thesea, cum in Cretam ad Minotaurum duceretur, vovisse pro salute atque reditu suo Απόλλωνι Οὐλίῳ § 22 καὶ Ἀρτέμιδι Οὐλίᾳ. Nec mirum si gemini effectus variis nominibus celebrantur, cum alios quoque deos ex contrario in eadem re dupli censi et potestate accipiamus et nomine, ut Neptunum, quem alias Ἔνοσίχθονα id est terram moventem, alias Ασφαλίωνα

¹ Cf. schol. B Hom. O 365 cl. Eustath. p. 1020, 16.

² Cf. Bergk PLG⁴ p. 624 fr. 13. — Apollodoro fortasse aliud Timothei fragmentum debetur, quod legitur apud Plutarchum, qui scatet Apollodoreis, Quaest. conviv. III 10, 3 "Οθεν οἴμαι καὶ τὴν Ἀρτεμιν Λοχείαν καὶ Εἰλείθυιαν οὐκ οὖσαν ἐτέραν η τὴν σελήνην ὄνομάσθαι. Τιμόθεος δ' ἀντικρύς φησι [cf. Bergk fr. 2

Διὰ κυάνεον πόλον ἀστρων
διὰ τ' ὀκυτόκοιο σελάνας,

quamquam reliqua disputatio minime ad Apollodorum referenda est. Plutarchum exscriptis Macrobius Saturn. VII 16, 27, qui ἀερότεμιν ex I 15, 20 ipse interpolavit. — Quod § 19 sq. Apollodorus commemoratur sic explicandum censeo, aliorum veriloquii suam illum notationem interposuisse, qua Ἰλίος a verbis ιεσθαι et ιέναι derivabat.

id est stabilientem vocant¹: Item Mercurius hominum mentes vel oculos et excitat et sopit, ut ait poeta [Ω 343 sq.
εἴλετο δὲ ράβδον, τῇτ' ἀνδρῶν ὅμματα θέλγει,
〈ῶν ἔθέλη, τοὺς δ' αὐτεὶ καὶ ὑπνώντας ἐτείρει〉².³

Subnotavit Ianus § 21 similia legi apud Strabonem XIV p. 635 C. Οὐλιον δ' Ἀπόλλωνα καλοῦσί τινα καὶ Μιλήσιοι καὶ Δήλιοι, σῖνον ὑγιαστικὸν καὶ παιωνικὸν τὸ γὰρ οὐλεῖν ὑγιαίνειν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ οὐλὴ καὶ τὸ 'οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε'. Ἰατικὸς γὰρ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμίς ἀπὸ τοῦ ἀρτεμέας ποιεῖν' καὶ ὁ 'Ηλιος δὲ καὶ ἡ Σελήνη συνοικειούνται τούτοις, ὅτι τῆς περὶ τοὺς ἀέρας εὐκρασίας αἴτιοι' καὶ τὰ λοιμικὰ δὲ πάθη καὶ τοὺς αὐτομάτους θανάτους τούτοις ἀνάπτουσι τοῖς θεοῖς³. Re vera Macrobius Strabo similissimus: eadem de Milesiis Deliisque docta adnotatio, binae illiae Apollinis Dianaque et medendi et perdendi potestates, idem versus Homericus. De origine Apollodorea nulla esse potest dubitatio. Utebatur igitur Strabo Apollodori περὶ θεῶν libris. Hoc unum fortasse disceptabitur, utrum de dis libros usurpaverit, an unalia via Apollodorea ei adfluxerint. Atque cum de libri XIV fontibus nihil fere certi et explorati habeamus⁴, perfacilis erit conjectura ex Navium catalogo eum haec sumpsisse. Quod qui statuerit testimonio luculento utetur, Navium catalogum post libros de dis inscriptos conditum esse. Sed priusquam iudices, velim mecum adcuratius inspicias Strabonem. Quod hic locus neque cum praecedentibus neque cum sequentibus arto vinculo cohaeret non moror. Talia apud Strabonem non raro inveniuntur. Sed cur verbo καλοῦσι utebatur, cur non σέρβουσι vel τιμῶσι ut sexcenties alibi dixit? Porro quid sibi volunt illa καὶ ἡ Ἀρτεμίς ἀπὸ τοῦ ἀρτεμέας ποιεῖν? Subintellegendum est καλεῖται vel tale quid. A Milesiis Deliisque? Minime vero, a Stoicis philosophis atque omnibus, si dis placet, hominibus Graecis. Idem cadit in συνοικειούνται, idem in ἀνάπτουσι verba. Vides sat magnas dubitationes me movere. Ut brevis sim, non Strabonis hunc locum puto sed doctam adnotationem docti hominis esse persuasum habeo, fortasse de scriptum olim — Eustathius enim novit — ex commentario Homericō. Cui conjecturae fidem facit grammaticus apud Cramerum

¹ Conferendus est Eustathius p. 32, 22 sqq.

² Alterum versum a librariis omissum restituī Macrobius; cf. Ianus II p. 152.

³ Strabonem exscripsit Eustathius p. 32, 31 sqq.

⁴ Cf. Niese, Mus. Rhen. XXXII 1877 p. 300 sqq. cl. Gaede, Demetrii Scepsii quae supersunt diss. Gryphisw. a. 1880 p. 41 fr. 43.

Anecdotorum Paris. vol. III p. 211 [e codice Regio 2767 qui scholia in Homerū Iliadem continet] ad Hom. E 515 Ἀρτεμέα· Ἀντὶ τοῦ ὑπιῆ, οἰονεὶ ἀτεμέα τινὰ καὶ σῶον ἡ ἄρτιον. Ὁθεν καὶ Ἀρτεμίς, φασὶν, ἡ περιποιουμένη ὑγείαν, ὡς καὶ Ἀπόλλων Οὐλιος ὁ ποιῶν οὐλεῖν [legehatur οὐλλεῖν] ἥτουν ὑγιαίνειν κατὰ τὸ οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

ἄρταμος μέντοι κτλ. Vix est cur moneam, Crameri grammaticum, qui ex ubiōre scholiorum thesauro hauriebat, Apollodoro sua debere. Atque omnia apud eum apta et suo loco conlocata; contra importune apud Strabonem Diana allegoria inducitur, id quod nihil facit ad Milesios. Cuius rei causam indagare non poterit, nisi qui ex commentario Homericō haec inlata esse mecum statuet. Sed in Macrobius statim § 24 nonnullas difficultates parat Apollo Libystinus, 'apud Pachynum Siciliae promuntorium eximia religione celebratus', quod Libyes Siciliae bellum inlaturos omnes fere immissa peste interceperit. Res quod sciam aliunde non nota, ab Apollodoro fortasse non enarrata, quamquam non magni faciam eiusmodi argumentum, quod huius cognominis ratio a ceteris dei epithetis velut Ζευθεύς [§ 48] ab Apollodoro adpositis valde discrepet. Nam si omnino Apollo Libystinus a Siculis colebatur, non aliter quam historica ut ita dicam narratione hoc epitheton explicari poterat. Itaque cum nihil nisi quae Macrobius tradit sciamus, hanc quaestionem in medio relinquendam censeo. Firmius pedem proferre possumus § 31¹, unde bene decurrit disputatio usque ad § 40 expulso § 33 Cornificii testimonio 'Φοῖβος appellatur, ut ait Cornificius, ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βίᾳ, quod vi fertur' et Vergili. De parte posteriore antea vidimus, priorem Apollodoro adscribere non dubito, cum universa disputandi ratio optime in eum quadret, neque Cleanthis similiter atque Oenopidis et Antipatri mentionem ab eo alienam esse evicerimus. Sed § 40 ei non obtruserim, quoniam quanta diligentia Aegyptiorum sacra philosophi Platonici perscrutati sint in vulgo notum est. Novum deinde Apollodori ἀποσπασμάτιον a §§ 42—50 exhibetur eruditio copia insigne optimaeque notae². Sic devenimus paulatim ad § 50 Ἀπόλλων Πύθιος οὐκ ἀπὸ τῆς πεύσεως id est non a consultatione oraculorum dictus a physicis aestimatur sed ἀπὸ τοῦ πύθειν id est σήπειν, quod numquam sine vi caloris efficitur'. Secuntur Πύθιος cognominis Pythonisque draconis necis duas naturales inter-

¹ De §§ 25—31 vide Wissowam p. 35 sq.

² Unum Orphei versum ab Apollodoro adpositum fuisse non crediderim (Πατρὸς ἔχοντα νόον καὶ ἐπίφρονα βουλήν).

pretationes, altera Antipatri Stoici, altera ignoti scriptoris ficto Euripidis testimonio¹ exornata, quarum utramque Apollodoro ut vindicem animum inducere non possum. Antipatri interpretationem ei non denegem, cum per temporum sane rationes illi testimonium denuntiare potuerit; altera autem theologiae Platonicae ineptae speciem quandam p[ro]ae se ferre videtur. Neque moror quod fortasse obicere quispiam possit, § 60, quam Apollodoro adscribendam esse censeo, satis arto vinculo cum antecedentibus coniunctam esse. Crederem hoc argumentum nonnihil valere, si Apollodorum ipsum Macrobius exscripsisset, quod secus esse antea dixi. Poterant igitur Apollodorea varium in modum deflecti et detorqueri. Apollodoro denique reposco § 64 ‘Απόλλωνα Διδυμαῖον vocant, quod geminam speciem sui numinis praefert ipse inluminando formandoque lunam; etenim ex uno fonte lucis gemino sidere spatia diei et noctis inlustrat’, et § 65 ‘Απόλλωνα Δέλφιον, quod quae obscura sunt claritudine lucis ostendit ἐκ τοῦ δηλούν ἀφανῆ’. Hieropolitanos autem [§ 66 sqq.] ‘omnes solis effectus atque virtutes ad unius simulacri barbati speciem redigentes eumque Apollinem appellantes’ non curo. Habeant sibi sua, haec decent philosophum Platonicum.

Permensi sumus totius capituli 17 circuitum neque parvum, opinor, fructum inde reportavimus. Apollodorea ubi exscripsi, consulto interpretationes Macrobi non seclusi, non quo Apollodori eas putarem e graecis in sermonem latinum versas, sed quod ad emendanda verba graeca aut inlustranda non inutiles esse videbantur. De reliquis Macrobi capitibus, quae hoc faciunt, disserere nunc non opus est.

¹ Cf. Lobeck Aglaoph. p. 463.

CAPVT III

DE CORNVTO

Disputationis cursu ad Cornutum nunc deducimur, scriptorem difficillimum, quode quid statuendum sit anceps adhuc est virorum doctorum iudicium. Neque ego huius loci esse puto, hanc item ex integro suscitare et, quoad eius fieri poterit, dirimere. Quam ob rem ea tantum quae necessario dicenda sunt a me dicentur.

Libellus iste, cuius titulum codicum ope refinxit Lang ἐπίδρομὴ τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν παραδεδομένων [cf. p. 1 L. cl. praef. p. ix sq. xv sq.], post Galeum, qui nihil fere in editione praestitit, et Osannum, maiore laude vix dignum, cum e schedis Villoisonianis rudem indigestamque et lectionum et animadversionum molem effuderit, fere neglectus iacebat, nunc C. Langii curis, qui codicum lectiones adcuratissime enotavit, multo magis ad usum nostrum patet. Simul vetus illa de auctore et de indole totius libri atque ratione quaestio ab eodem Langio praef. p. 1 sqq. rursus excitata est, qui Wollenbergii commenta futilia recte refutavit, ipse hanc scriptiōnē verum genuinumque Cornuti¹ opusculum esse contendit. Testes adtulit duos², alterum Theodoretum [Graec. affect. cur. II 35 p. 96 Gaisf.] Κορυούτος δὲ ὁ φιλόσοφος τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ξυντέθεικε, alterum Etymologum magnum. Quorum illum non recte adlegari nemo non videt. Quis enim spondeat, ab episcopo Cyrenensi hoc quod manibus tenemus compendium intellegi? Contra aperte idem respexit Etymologus magnus p. 408, 52 s. v. Ζεύς: Κορνούτος ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικῆς θεολογίας φησὶν ὅτι ψυχή ἔστι τοῦ παντὸς κόσμου παρὰ τὸ Ζωὴ καὶ αἰτία εἶναι τοῖς ζῶσι τοῦ Ζῆν καὶ διὰ τοῦτο βασιλεύειν λέγεται τῶν ὄλων ὡς καὶ ἐν ἡμῖν ἡ ψυχή κτλ. cl. Cornuto c. 2 p. 3 L. “Ωσπερ δὲ ἡμεῖς ὑπὸ³ ψυχῆς διοικούμεθα, οὕτω καὶ ὁ κόσμος

¹ Qui de eius vita scriptisque disseruere docte indicavit Lang praef. p. vi⁶.

² Etiam alibi Cornutum, philosophum Stoicum, commemorari Lang non adnotavit. Sed extant loci minime contempnendi velut Euseb. Hist. eccles. VI 19, 8 [e Porphyrio], quos tamen fugisse virum doctum non puto.

³ Struve ὑπό, codd. ἀπό.

ψυχὴν ἔχει τὴν συνέχουσαν αὐτὸν, καὶ αὕτη καλεῖται Ζεύς, πρώτως καὶ διὰ παντὸς ζῶσα καὶ αἰτίᾳ οὐσα τοῖς ζῶσι τοῦ Ζῆν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ βασιλεύειν δὲ Ζεὺς λέγεται τῶν δλων, ὡς ἀν καὶ ἐν ἡμῖν ἡ ψυχὴ [καὶ ἡ φύσις ἡμῶν βασιλεύειν ἥρθείν^{1]}. Sed Etymologus magnus testis recentissimus est, cuius temporibus quin Cornuti libellus hac fere forma lectus fuerit dubitari non debet². De pristina eius condicione nihil inde concludendum est. Vides his quos commemoravi locis nullo modo eorum sententiam infringi, qui hoc compendium propter exilitatem quandam non genuinum Cornuti fetum esse putabant sed epitomen ‘a sciolis magistris ad infimam ieunitatem sterilitatemque redactam’. Hanc igitur quaestionem Lang non solvit, et ad pristinas relabimur dubitationes. Iam libellum ipsum si investigamus, primo obtutu adparet, eius auctorem Stoicae disciplinae fuisse addictum, ut verissime cum aliis Lang p. vi iudicavit. Quibus fontibus usus esset, numquam data opera, quod sciām, indagare studuerunt viri docti. Adnotavit C. Wachsmuth [Comment. de Zenone et Cleanthe I p. 15], Cleanthi non solum multa debere Cornutum sed ‘omnino ei prorsus sese addixisse videri’³, quam in sententiam imprimis adductus est Harpocrationis loco [p. 119, 18 Bekk.-fr. 1 W.] Κλεάνθης ἐν τῷ περὶ θεῶν ἀπονενεμῆσθαι τῷ Ἀπόλλωνι τὰς λέσχας φησίν, ἔξεδραις δὲ ὅμοιας τίνεσθαι αὐτάς, καὶ παρ’ ἐνίοις τὸν θεὸν λεσχηνόριον ἐπικαλεῖσθαι cl. Cornuto c. 32 p. 69, 14 L. Καὶ λεσχηνόριον δ’ αὐτὸν προσηγόρευσαν διὰ τὸ τὰς ἡμέρας ταῖς λέσχαις καὶ τῷ διμιλεῖν ἀλλήλοις συνέχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τὰς δὲ νύκτας καθ’ ἑαυτοὺς ἀναπαύεσθαι⁴. Ex Cleanthe autem idcirco Cornutus non pendet. Nonnulla enim ut praeripiam quae postea dicturus sum,

¹ Extrema verba, quae Etymologus quoque non adgnoscit, ineptum librarii additamentum, seclusi. Ceterum haec Iovis mundique et hominis eiusque animae comparatio imprimis a Diogene Babylonio repetenda esse videtur, cf. Philod. π. εὐσ. p. 82 G.: Δ[ι]ογένης δ' ὁ Βαβυλώνιος ἐν τῷ περὶ | τῆς Ἀθηνᾶς τ[ό]ν | κ[όσ]μον γράφει τῷ | Δ[ι]ον αὐτὸν ὑπάρχειν | η περιέχειν | αὐτὸν Δια κ[αθ]άπε[ρ] | ἀνθρωπ[ον] ψυχήν.

² In scholii Homericis Cornuti frustula extare K. Lehrss [Herod. script. III app. p. 459] adnotavit.

³ E Persii sat. V 63 sq.

Cultor enim iuvenum purgatas inseris aures
fruge Cleanthe

hoc non concluserim. Instar omnium Stoicorum ibi commemoratur Cleanthes, quem ἡθικῶταν fuisse constat.

⁴ Omisit Cornutus, quod necessario addendum erat, leschas Apollini sacras esse (τὰς λέσχας ἀπονενεμῆσθαι τῷ Ἀπόλλωνι).

ut apud Harpocrationem Cleanthis testimonium ab Apollodoro supeditatum videtur esse — monuit me Usener —, ita Cornutus quoque Apollodoro sua accepta fortasse referat. Idem cadit in alium locum, quode statim videbimus, p. 67, 15 L., ubi Cleanthea vocis Λοξίας allegoria invenitur¹; cf. Macrob. Sat. I 17, 31 fr. 5 W. Commemoratur Assius philosophus p. 64, 15 sq. L. fr. 2 W. Τοὺς δὲ δώδεκα ἄθλους ἐνδέχεται μὲν ἀναγαγεῖν οὐκ ἀλλοτρίως ἐπὶ τὸν θεόν, ὡς καὶ Κλεάνθης ἐποίησεν². Contra Schmitt-Blank [Eos I p. 92] imprimis Chrysippum Cornuti auctorem fuisse statuit, quem una cum ceteris Stoicis eum adhibuisse persuasum habebat. Atque haec sunt Schmitt-Blankii verba: *Der Altmeister Chrysippus in seinem Buche περὶ θεῶν, welches seiner eigenen Arbeit (des Cornutus) zu Grunde liegt, wozu dann weiterhin auch die gesammte ... Litteratur der Stoiker von Zeno bis Posidonius ... Verwendung findet.* Re vera nonnulla Cleanthea insunt, plura Chrysippea³, attamen neutrum oculis Cornutus usurpavit sed ex recentiore aliquo compendio, quo Stoicorum de dis doctrina perstringebatur, opusculum suum contexuit. Cui conjecturae ut fidem faciamus, caput 32, quo tota disputatio nostra tendit, paullo adcuratius examinemus. Fac enim Cornutum compendium nescio quod, quo sola fere Chrysippea doctrina contineretur — de Cleanthe enim actum est — adhibuisse. Compendium dico, cum nemo opinor credat, ipsius Chrysippi scripta manibus eum versavisse. Tunc nostro iure expectare

¹ Non recte hunc locum uncis inclusit Lang.

² Hinc profectus non temere aliquis Cleanthi adsignare possit quae de duodecim Herculis laboribus Heraclitus qui dicitur Alleg. Hom. c. 33 expavit laudatis Stoicorum principibus.

³ Paucia exempla profero. Caput 15, quod pessime decurtavit Schmitt-Blank, e Chrysippo depromptum esse efficitur Senecae De benef. libri I capite 3. In derivanda Χάριτες voce Chrysippum p. 20, 5 L. ιλαρῶν δ' εὑεργετῶντος [de hoc participiū usū singulari cf. indicem Langii] καὶ ιλαρούς ποιουσῶν τοὺς εὐεργετουμένους τῶν Χάριτων, πρῶτον μὲν κοινῶς ἀπὸ τῆς χαρᾶς πᾶσα Χάριτες ὠνομασμέναι εἰσὶ Apollodorus secutus est. Cf. Erotian, voc. Hipp. conl. p. 135 Kl. fr. 3 M. Χάριτες· αἱ χαραί, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν ἐλεγείᾳ. Μέμνηται καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν δευτέρῳ περὶ θεῶν. Φησὶ δὲ αὐτάς κληθῆναι ἀπὸ μὲν τῆς χαρᾶς Χάριτας. Etiam caput praecedens, quo de Musis agitur, Chrysippi doctrinam redolere videtur. Uno certe loco p. 16, 2 eum tenemus Εὐτέρπη δὲ ἀπὸ τοῦ τὰς διμιλίας αὐτῶν (τῶν πεπαιδευμένων) ἐπιτερπεῖς καὶ ἀγωγοὺς εἶναι. Has enim nugas Chrysippum egisse discimus e Plutarcho [Quaest. conviv. IX 14, 1] Ἐτώ δὲ μεταποιοῦμαι τι καὶ τῆς Εὐτέρπης· εἴπερ, ὡς φησι Χρύσιππος, αὐτὴν τὸ περὶ τὰς διμιλίας ἐπιτερπές εἶληχε καὶ κεχαρισμένην, unde efficitur falso Mehlerum [ad Heracl. Alleg. Hom. p. 134] conieciisse εὐτέρπεις.

immo postulare possumus, ut Chrysippeii Apollinis veriloquii, quod novimus e Macrobio [Sat. I 17, 7], ratio habeatur in capite 32, id quod secus se habere statim animadvertes, cum Cornutum perlegaris. Itaque de Chrysippo quoque actum est. Attamen huius capitinis auctorem indagare possumus.

G. Wissowa cum in fontem libri primi Macrobi Saturnaliorum inquirebat, haud raro adnotavit, cum Macrobio Cornutum concinere, scilicet ut philosophum Platonicum Macrobi auctorem esse demonstraret, quos Stoicis in theologia multa sublegisse in vulgus notum est. Nunc autem, cum de Macrobio certiora edocti simus, hunc concentum altius repetere possumus. Apollodoream enim doctrinam Cornutianae de Apolline disputationis fundamentum esse argumenta sunt gravissima. Nolo urgere, quod Cornutus p. 65, 1 L. Apollinem solem Dianam lunam esse adseverat. Hoc Stoicorum omnium commune fuit. Tu velim conferas Cornutum p. 66 sq. L. et Macrobiom Sat. I 17, 32 sq.

Cornutus p. 66, 18

μετὰ δὲ ταῦτα Φοῖβος μὲν λέγεται διὰ τὸ καθαρὸς εἶναι καὶ λαμπρός·

p. 67, 2.

Δῆλιον δὲ αὐτὸν ὠνόμασαν καὶ Φαναῖον ἀπὸ τοῦ δηλούσθαι δι' αὐτοῦ τὰ δόντα καὶ φωτίζεσθαι τὸν κόσμον, ὡς καὶ Ἀναφαιόυ 'Απόλλωνος ιερὸν ἰδρύσαντο, τοῦ ἀναφαίνοντος πάντα τούτῳ δήκολούθησε καὶ τὸ τὴν Δῆλον καὶ Ἀνάφην ιερὰς αὐτοῦ νομισθῆναι.

Consentit deinde Cornutus p. 65, 4 καλοῦνται δὲ ὁ μὲν ἔκατος ἥδε ἔκάτη τῷ ἔκαθεν δεῦρο ἀφίναι καὶ ἀποστέλλειν τὸ φῶς, ὥστε παρακειμένως καὶ ἔκατηβόλους αὐτοὺς προσηγορεύκασιν cum Macrobi [§ 60]. Vide etiam Cornutum p. 69, 5 et Macrobiom § 43 sqq.¹ Permagno autem facio, quod et apud Cornutum et apud Macrobiū eadem duo vocis 'Απόλλων veriloquia occurunt, quae quantum discrepant a vetustiorum Stoicorum allegoria e Macrobiō [§ 7—9] discere potes.

Cornutus p. 65, 18

τούτου δ' ἔνεκεν οἴονται κατ' alii cognominatum Apollinem pu-

¹ Cf. schol. Hom. AED Φ 447; Eustath. ad h. l.; Heraclit. c. 14.

Macrobius I 17, 9

εὐφημισμὸν τὴν μὲν Ἀρτεμιν ἀπὸ τοῦ ἀρτεμεῖς ποιεῖν, ὃ ἐστιν ὑγιεῖς, ὠνομάσθαι, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα ὡς ἀπολύονθ' ἡμᾶς τῶν νόσων ἡ ἀπελαύνοντα

ἀφ' ἡμῶν αὐτὰς [ἡ ἀπολύντα] ταύτης τετευχέναι τῆς προσηγορίας¹, καθ' ἣν ἔννοιαν καὶ παιώνας ἐκλήθη καὶ ιατρὸς ἔδοξεν εἶναι. Τινὲς δὲ αὐτόθεν Ἀπόλλωνα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀπολλύναι φασὶν εἰρήσθαι· καὶ γὰρ τὸν ἀπολύντα ταύτην τὴν διακόσμησιν τούτον εἶναι διὰ τοῦ διατιμίζειν ἀδιαλείπτως πάντοθεν αὐτῆς τὸ ὑπρόν καὶ τῷ αἰθέρι προσκατατάττειν.

Haec veriloquia ante Apollodorum non inveniuntur — praelusit quodammodo Plato in Cratyl. p. 405 —, quamobrem illum ipsum ea aut excogitasse aut certe ita composuisse persuasum habeo. Post Apollodorum trita et vulgaria fuisse videntur neque raro occurrit eodem semper modo coniuncta velut apud Tzetzam [Exeges. in Iliad. p. 71 H., p. 789 Bachm.] Λητοῦς δὲ ἡτοι ἐρέβους καὶ Διὸς ἡτοι τοῦ οὐρανοῦ παῖς ὁ Ἀπόλλων, ὃς ἐστιν ἥλιος, Ἀπόλλων λεγόμενος παρὰ τὸ ἀπολύειν ἡμᾶς τῶν κακῶν· θερμαίνων γάρ τὴν γῆν καὶ ἀναδιδούς καὶ πεπαίνων καρπούς ἐκτρέψει ἡμᾶς· ἡ παρὰ τὸ ἀπολύειν καὶ διαφθείρειν· θερμότερος γάρ τε γονὺς τοῦ προσήκοντος λοιμούς καὶ νόσους μυρίας ἐπάγων ἡμᾶς θανατοῦ³. Non potest igitur dubitationi obnoxium esse, quin capite 32 ex Apollodoro Cornutus pendeat. En amplius laboris et praemii campus patet, cum consentaneum sit Apollodori vestigia per totum Cornuti opusculum longe lateque sparsa esse, quae tamen deprehendere et demonstrare nunc nolo. Unum caput 34, quod argumenti similitudine cum capite 32 arte cohaeret, paucis verbis inlustrare et prosequi volo. Apollodorum, cum Apollinem solem esse adseveraverit, Stoicorum principes secutum Dianam lunam putasse sponte sequitur et confirmatur eiusdem Dianaes Ταυροπόλου allegoria, quae apud Aristoph. Lysistr. 447 et apud Photium

¹ Verba ταύτης — προσηγορίας interpolatori fortasse debentur.

² Cf. Cornutus p. 69, 20 — 70, 2.

³ E Stoico commentario haec Tzetzam hausisse puto.

II p. 493 legitur atque aperte ad lunam eiusque cursus nocturnos spectat. Porro quae de trigla pisce Cornutus p. 73, 5 καθιέρωσαν δὲ καὶ τὴν τρίγλαν αὐτῇ διὰ τοῦνομα fabulatur perbene quadrant in Athenaeum [VII p. 325^B] Ἀπολλόδωρος δὲ ἐν τοῖς περὶ θεῶν τῇ Ἐκάτῃ φησὶ θύεσθαι τρίγλην διὰ τὴν τοῦ ὄνοματος οἰκειότητα· τρίμορφος τὰρ ἡ θεός. Denique in ipso Dianaे veriloquio cum Cornuto consentit doctus ille vir, qui Straboni [xiv p. 635 C.] adnotationem de qua supra diximus p. 22 sqq. adlevit Καὶ ἡ Ἀρτεμις ἀπὸ τοῦ ἀρτεμέας ποιεῖν. Itaque hoc quoque capite Apollodorum tenemus.

CAPUT IV

DE ATHENAEO ET EVSTATHIO

Athenaeus in notissima illa quae est de piscibus disputatione, Epicharmi Sophronis poetarum comicorum aliorum scriptorum testimoniis copiose exornata¹, Apollodori quoque mentionem initit² et uno loco operis titulum, unde Apollodorea petita sint, addit [VII p. 325^B] Ἀπολλόδωρος δὲ ἐν τοῖς περὶ θεῶν τῇ Ἐκάτῃ φησὶ θύεσθαι τρίγλην διὰ τὴν τοῦ ὄνοματος οἰκειότητα· τρίμορφος τὰρ ἡ θεός. Subit mirari quod in eodem capite paullo antea [p. 325^A] eadem fere de trigla pisce enarrantur tacito Apollodori nomine Τῇ δὲ Ἐκάτῃ ἀποδίδοται ἡ τρίγλη διὰ τὴν τῆς ὄνομασίας κοινότητα. Τριοδίτις τὰρ καὶ τρίγληνος· καὶ ταῖς τριακάσι δὲ αὐτῇ τὰ δεῖπνα φέρουσι. Sed solet Athenaeus, qua est stupiditate, haud raro iterum proferre quae alibi dixerat. Itaque recte nos offendisse ut intellegatur, totum locum adscribamus: Καὶ ταῖς τριακάσι δὲ αὐτῇ τὰ δεῖπνα φέρουσι. Κατὰ τὸ παραπλήσιον δ' οἰκειούσιν Ἀπόλλωνι μὲν κίθαρον, Ἐρμῇ δὲ βόακα, Διονύσῳ δὲ κιττόν, καὶ Ἀφροδίτῃ φαλαρίδα, ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Ὀρνισι, κατὰ συνέμφασιν τοῦ φαλλοῦ. Καὶ τὴν νῆπταν δὲ καλουμένην Ποσειδῶνί τινες οἰκειούσι. Καὶ τὸν θαλάττιον τόνον, ὃν ἡμεῖς μὲν ἀφύην, ἄλλοι δὲ ἀφρύην³ ὄνομάζουσιν, οἱ δὲ ἀφρόν, προσφιλέστατον δ' εἶναι καὶ τοῦτον Ἀφροδίτῃ διὰ τὸ καὶ αὐτὴν ἐξ ἀφροῦ γεννηθῆναι. Non possunt haec ex eodem scriptore cui cetera debentur hausta esse. Nam etiamsi concedamus, Athenaeum hoc loco breviter comprehendisse quae de βόᾳ κιθάρῳ ἀφύῃ piscibus antea locutus erat, quid, queso, faciamus phaleridi hederae anati? Quo iure talia in hac de piscibus disputatione com-

¹ Nonnulla male inculcavit Athenaeus velut ea quae de Menecrate Iove [p. 289^A (33) — 290^B] et de iactatione cocorum [p. 290^B—293^F] exponit.

² Cf. Athen. VII p. 306^A Κίθαρος . . . . δτι δὲ διὰ τὸ ὄνομα ιερὸς εἶναι νενόμισται τοῦ Ἀπόλλωνος εἴρηκεν Ἀπολλόδωρος, cl. VII p. 287^A ὄνομάσθη δὲ (βόᾳ) παρὰ τὴν βοήν. Διὸ καὶ Ἐρμοῦ ιερὸν εἶναι λότος τὸν ἰχθύν, ὡς τὸν κίθαρον Ἀπόλλωνος.

³ Schneider ἀφρῆτιν.

memorare potuit? Nullo modo, opinor, has difficultates subterfugimus, nisi statuemus, adiisse Athenaeum alium scriptorem, qui quidquid deorum sacrum putabatur breviter enumerabat. Atque extant eiusdem fragmina uberiora apud Eustathium p. 86, 40 Rom. Tάχα δὲ καὶ ἄλλως ὡς μῦθος ἐπίτηδες τὸ γλαυκὸν τοῖς τῆς Ἀθηνᾶς ἀφώρισεν ὀφθαλμοῖς διὰ τὸ πρὸς αὐτὴν συγγενές τῆς λέξεως καὶ τὴν ἐξ ἀναπτύξεως ἐτυμολογικῆς ταῦτητα. Ἀθήνη τε γάρ ἀλληγορικῶς ἀπὸ τοῦ ἀθρείν εἰρῆσθαι δοκεῖ ὡς προαθροῦσα τὸ οἶον ἐν σκότει καὶ μέλλοντα. Καὶ τὸ γλαυκὸν δὲ ἀπὸ τοῦ γλαύσσω παρῆκται τὸ θεωρώ καὶ δηλοὶ τὸ ὑπόλευκον καὶ εὐόρατον. Εἰ τοίνυν ταῦτά τὸ γλαύσσειν καὶ τὸ ἀθρεῖν, ἔχει πως συγγενῶς κατ’ αὐτὰ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παρατόμενα. Διὸ τὸ γλαυκωπὸν ψκείωται τῇ Ἀθηνᾶς ἀθρητικῇ βλεπτικόν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ γλαύξ οἰκεία τῇ Ἀθηνᾶς, οὐ μόνον ὡς νυκτὸς ὅρωσα, ὥσπερ καὶ ἡ σύνεσις κατὰ τὸν εἰπόντα ‘ὅρθῃ κελεύθῳ ἐν * ταῖς βουλαῖς τὰ ἐν σκότει ποδηγετεῖ’¹, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γλαύσσω παραγγήν, ὥσπερ ἐστὶ ταῦτὸν τῷ ἀθρῷ².

Οὕτω καὶ ἄλλα τῶν ὄρνέων ψκείωνται ἄλλοις θεοῖς διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους συγγένειαν ἢ κατὰ τὸν τῆς κλήσεως τύπον ἢ κατὰ ἐνεργείας ταῦτητα, οἷον ἡ νῆσσα τῷ Ποσειδῶνι· ὑγρὰ μὲν γάρ οὐσίᾳ ὁ Ποσειδῶν, καὶ ἡ νῆσσα δὲ παρὰ τὸ νῦν νῆσω τὸ κολυμβῶν ἡτυμολόγηται, ἐξ οὐ καὶ τὸ νῆχων καὶ ἡ ναῦς καὶ ὁ Νηρεύς· ίέραξ δὲ ίέρωται Ἡλίῳ· Απόλλωνι διὰ τε τὸ δεῦ τῆς κινήσεως — ὀκυπέτης γάρ ὁ ίέραξ, καὶ ὁ ἥλιος δὲ ὀξυκίνητος — καὶ διὰ τὴν ἐξ ἐτυμολογίας συγγένειαν. Καὶ γάρ ἔται ράον ὁ ἥλιος· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ ίέραξ ὀνόμασται. “Οθεν καὶ ἵαπετὸς παρὰ τὸ ἴεσθαι καὶ πέτεσθαι ἡ οὐράνια σφαῖρα λέγεται. Οὕτω καὶ ἡ φαληρὶς τῇ Ἀφροδίτῃ συνψκείωται οὐ μόνον κωμικώτερον διὰ τοὺς ιθυφάλλους καὶ τοὺς φαλλοὺς καὶ, ὡς τοργότερον ἔφη τις, διὰ συνέμφασιν τοῦ φαλλοῦ³ ἀλλὰ καὶ διὰ λευκότητα τὴν ἐν σπέρματι ζωικῶν, οὐπερ δύοιστης ἔγκειται τῷ τῆς φαληρίδος ὄνόματι· φάλιον γάρ τὸ λευκόν, ἐξ οὐ καὶ τὰ φάλαρα. Καὶ κύκνος δὲ τῷ Ἀπόλλωνι οὐ μόνον διὰ τὸ ψδικὸν καὶ μαντικὸν ἀφιέρωται ἀλλὰ καὶ τὸ λευκόν, ὥσπερ ἐκ τοῦ λεύσσειν ἦτοι βλέπειν παράγεται, οὐπερ Ἀπόλλων ἐστὶ παραίτιος. “Οθεν καὶ Δήλιος ἐπιθετικῶς ὄνομάζεται ὡς δῆλα καὶ εὐόρατα πάντα

¹ Lycophr. Alex. v. 11 sqq.

... ἥπερ εὔμαθῆς τρίβος

δρθῇ κελεύθῳ τάν σκότῳ ποδηγετεῖ.

² Cf. Cornutus p. 37, 5.

³ Cf. Athenaeus VII p. 325^b.

ποιῶν¹. Καὶ ἀετὸς δὲ τῷ Διὶ ἦτοι τῷ αἰθερίῳ ἀέρι ἀνιέρωται, οὐ μόνον ὡς τελείω τέλειος καὶ ὡς οὐρανίω ύψιπέτης ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κατὰ τούνομα κοινωνίαν· ἀετός τε γάρ καὶ ἀηρ ἄμφω παρὰ τὸ ἄω τὸ πνέω δοκοῦσι παράγεσθαι. Οἰκεῖος δέ πως καὶ λάρος Ἐρμῆ οὐ μόνον ὡς Ἀργειφόντη λευκός ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ παρωνυμεῖν τρόπον τινὰ τῇ τοῦ λόγου γλυκύτητι· ὅ τε γάρ λόγος²⁰ πρᾶγμα λαρὸν ἔγους ήδύ, καὶ ὁ λάρος δὲ παρὰ τόνον ἐκπέφευγε τὴν πρὸς τὸ λαρὸν συνέμπτωσιν. Καὶ, ἵνα μὴ πολλοῖς διοίοις ἐπεξιόντες περιττὰ σοφιζώμεθα, οὕτω καὶ γλαύξ οἰκεῖον τῇ ἀθρητικῇ Ἀθηνᾶς διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀθρεῖν τοῦ γλαύσσειν ταῦτητα.

Ἔνα δὲ τῶν ὄρνιθων ἀφέμενοι καὶ ὑποκαταβάντες γενώμεθα καὶ τῶν περὶ τὴν οὕτω καὶ ἄλλα τινὰ τισιν ἀνάκεινται διὰ διοίας αἰτίας οἷον Διονύσῳ κισσός· κισσητὸς γάρ ὁ οἶνος, οὐ δοτὴρ ὁ Διονύσος. Νάρκισσος Ἐριννύσι στεφάνωμα· νάρκισσός τε γάρ ἐκ τοῦ ναρκάν παρηχεῖται, καὶ τοῦ ναρκάν Ἐριννύες τοῖς κακούργοις παραίτιοι. Πεύκης φυτὸν Ἡφαίστῳ ἀνεῖται οὐ μόνον ὅτι εὐέξαπτον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δῆδα, ἥτις ἀπὸ τοῦ δαίμονος τοῦ καίω παράγεται, καθά καὶ ἐκ τοῦ αἰθείν οἱ Ἡφαίστος. Ἡ τρίγλα κατὰ τοὺς πάλαιοὺς Ἀρτέμιδος ἄγαλμα παρόσον ἡ τρίγλα μὲν κατὰ τὸν Κίλικα ποιητὴν τριτόνοις γοναῖς ἐπωνόμασται, τρίς³⁰ γεννώσα τοῦ ἔτους²· καὶ Ἀρτεμις ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν σελήνη τριταία μετὰ γέννησιν σαφῶς διεκφαίνεται. Τῇ δ’ αὐτῇ Ἀρτέμιδι ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν Ἐκάτῃ καὶ μαινίδα θύεσθαι φασι διὰ τὸ δοκεῖν μανιῶν αἰτίαν εἶναι τισιν ὡς οἶνον εἰπεῖν τοῖς σεληνιαζομένοις. Καὶ ἄλλοι δὲ ἰχθύες ἀνείνται τισι κατὰ οἰκείοτητα, οἷον Ἀπόλλωνι μὲν κίθαρος ἦτοι κιθάρα, ἐπεὶ κιθαριστὴς ἐκεῖνος περιάρεται, Ἐρμῆ δὲ βόας ὡς κήρυκι διὰ τὴν βοήν, παρ’ ἥν καὶ Βοώτης κήρυκος δῆνομα. Ἀφροδίτῃ δὲ ἀφύη ἡ καὶ ἀφρίτης διὰ τὸ ἄμφω ἐξ ἀφροῦ φύναι τὴν τε ἀφύην δηλαδὴ φυσικῶς καὶ τὴν δαίμονα μυθικῶς. Οὕτω καὶ λύκος Ἀπόλλωνος ἀθυρμα διὰ τὴν ἀμφιλύκην νύκτα, μεθ’ ἥν ἐκφαίνεται κλιος. Καὶ λαγώς Ἐρώτων ἀνάθημα διὰ τὸ ταῦτὸν τῆς κατὰ κλῆσιν γενέσεως· λαγώς τε γάρ ἀπὸ τοῦ λάειν καὶ Ἐρώς ἐκ τοῦ ὄρμαν, ὥσπερ τὸ βλέπειν μηνύουσι. Καὶ Ἀθηνᾶς δὲ δράκων ίέρωται, ἵνα δθεν τὰ τῆς ἀρχῆς ἐκεῖ καταλήξῃ ὁ λόγος ἡμῖν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. δράκοντος μὲν γάρ πρόκειται τὸ δέρκειν ἦτοι βλέπειν, Ἀθηνᾶς δὲ τὸ ἀθρεῖν· ἀθρεῖν δὲ ταῦτὸν ἐστι τῷ δέρκεσθαι.

¹ Cf. Cornutus p. 68, 8 διὰ τοῦτο γάρ καὶ ιερὸς αὐτοῦ ὁ κύκνος τῷ μουσικῶταν καὶ λευκόταν δῆμα εἶναι τῶν ὄρνέων.

² Cf. Oppiani Halieut. I 590

Τρίγλαι δὲ τριγόνοισι ἐπώνυμοι εἰσι γονῆσι.
Eundem versum adserit Eustathius opusculor. p. 197, 40 Tafel.

Consulto totum locum exhibui, ut perlegendo ipse animadverteres, quam arte Athenaeus et Eustathius inter se cohaereant. Neque opus est hoc pluribus demonstrare. Sed cur Apollodoream doctrinam Eustathio et misellis illis apud Athenaeum frustulis subesse credam, ratio reddenda est. Ut a certissimis proficiscamur, respondet Athenaeo VII p. 306^a ὅτι δὲ διὰ τὸ ὄνομα ἵερὸς εἶναι νενόμισται (κίθαρος) τοῦ Ἀπόλλωνος εἴρηκεν Ἀπολλόδωρος Eustathius p. 87, 33 . . . Ἀπόλλωνι μὲν κίθαρος ἦτοι κιθάρα, ἐπεὶ κιθαριστῆς ἐκεῖνος περιέδεται; cum Macrobius [I 17, 32] deinde facit p. 87, 15 ὅθεν καὶ Δήλιος ἐπιθετικῶς ὄνομάζεται ὡς δῆλα καὶ εὐόρατα πάντα ποιῶν, neque Apollodorum non adgnoscere mihi videor p. 87, 37 οὕτω καὶ λύκος Ἀπόλλωνος ἄθυρμα διὰ τὴν ἀμφιλύκην νύκτα, μεθ' ἣν ἐκφαίνεται ἥλιος¹. Omnino autem hic verborum nominumque lusus Apollodori ingenio veriloquiorum excoigitandorum feracissimo non indignus habendus est. Quemnam auctorem — inferioris sine dubio aetatis grammaticum, qui conlegit et comprehendit quae apud Apollodorum hic illic legebantur — Athenaeus et Eustathius secuti sint indagare mihi non licuit, et vanis coniecturis abstineadum est. Neque omnia sed compluria Apollodoro adtribuo, quem maxime p. 87, 25 Νάρκισσος Ἐριννύσι στεφάνωμα νάρκισσός τε γάρ ἐκ τοῦ ναρκάν παρηχείται, καὶ τοῦ ναρκάν Ἐριννύες τοῖς κακούργοις παραίτιοι nos tenere persuasum habeo. Eadem fere sed doctiora ex eodem Apollodoro desumpta apud scholiastam Soph. O. C. 681 leguntur ὅτι δ' Ἐριννύων ἔστι στεφάνωμα (ό νάρκισσος) δῆλον ἐν οἷς Εὐφορίων φησὶ [vid. Meinekii Analectorum Alex. p. 93]

πρόπρο δέ μιν δασπλῆτες ὀφειλομένην (ἄτον) οἶμον
Εὔμενίδες † ἀργῆτα θυτατριδέαι Φόρκυνος
. . . . ναρκίσσου ἐπιστεφέες πλοκαμίδας.

Ίσως ὅτι παρὰ τοῖς μνήμασιν ὡς τὸ πλεῖστον ἐκφύεται· ἡ ὅτι τοῦ φρίττειν καὶ ναρκάν εἰσιν αἱ δαίμονες αἴτιαι, ὥστε διὰ τὸ ὄνομα συνψκειώσθαι τὸ φυτὸν αὐταῖς. Euphorionem apud schojiastam Lucani [III 402; p. 111 Us.] testem advocavit Apollodorus;

¹ Quod Athenaeus p. 325^b Ἀπολλόδωρος δὲ ἐν τοῖς περὶ θεῶν τῇ Ἐκάτῃ φησὶ θύεσθαι τρίγλην διὰ τὴν τοῦ δόνυματος οἰκειότητα· τρίμορφος γάρ ἡ θεός non prorsus concinere videtur cum Eustathio p. 87, 28 ἡ τρίγλα κατὰ τοὺς παλαιοὺς Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, παρόσον ἡ τρίγλα μὲν κατὰ τὸν Κίλικα ποιητὴν τριγόνοις τονοῖς ἐπωνύμασται τρίς τεννώσα τοῦ ἔτους, καὶ Ἀρτεμις ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν σελήνη τριτάια μετὰ γέννησιν σαφῶς διεκφαίνεται non moror. Eiusmodi enim diversitas persaepe deprehendi potest, si ad eundem fontem utraque redit disputatio neque idem scriptor compilatur.

cf. quae dixi Quaest. myth. p. 10 sqq.; et στεφάνωμα verbum e Sophoclis loco explanando¹ ab eo adscitum videtur esse. Cf. Cornutus p. 75, 14 L. οἰκείως δὲ τοῖς κατοιχομένοις καὶ ὁ νάρκισσος ἔχειν ἔδοξε, καὶ τῶν Ἐριννύων ἔφασαν αὐτὸν στεφάνωμα εἶναι, προσεδρεύσαντες τῇ παραθέσει τῆς νάρκης καὶ τῷ οίον διαγαρκάν τοὺς ἀποθνήσκοντας.

¹ Cf. Soph. O. C. 683 sqq.
νάρκισσος, μεγάλαιν θεαῖν ἀρχαῖον στεφάνωμα², ὃ τε χρυσαυτῆς κρόκος.

VITA

Natus sum Augustus Adolfus Iosefus Robertus Münzel Aquis Mattiacis a. h. s. LIX die XIII mens. Sept. patre Henrico matre Maria e gente Lautz, fideique addictus sum evangelicae. Postquam per quattuor annos, ut usus ferebat civium Wiesbadensium filiis, in ludo urbano primis litterarum elementis imbutus fui, vere anni 1869 in gymnasium patriae meae receptus sum, quod tum florebat C. Schwartzii auspiciis nunc floret Roberti Paehler, ibique institutione et disciplina virorum doctorum usus sum, qui primum litterarum humanarum amorem ingenio iuvenili incendebant. Maturitatis deinde testimonio instructus cursu novem annorum absoluto, ut philologiae operam navarem vere anni 1878 hanc almam litterarum sedem adii, cuius quod usque ad hunc diem per varios vitae fortunaeque casus civis fui academicus gaudeo atque glorior. Per varios dixi vitae fortunaeque casus. Nam ante hos quinque annos patre optimo acerbo fato mihi erepto orbus factus sum et ipse curis distractus morbisque non semper iucunde eam degi aetatem, quam iuvenes degere solent iucundissimam. Attamen studiorum meorum cursu numquam prorsus intermissus audivi vv. cc. Bernays Bücheler Kekulé Leo Schaefer Usener. Ut in seminarium philologorum, cuius per annum fui sodalis ordinarius, recipiter Bücheleri Lübberti Useneri egregia erga me benivolentia factum est. Exercitationibus epigraphicis ut interessem bis mihi benigne permisit Bücheler. Quos erga viros optime de me meritos animum gratissimum numquam deponam. Imprimis autem pie semper colam Bücheleri et Useneri memoriam, qui quanta liberalitate studiorum meorum moderatores vitaeque fautores extiterint factis comprobare et declarare non potero verbis nolo.

SENTENTIAE CONTROVERSAE

- I. Photii lexicon edita eiusdem bibliotheca conditum est.
- II. Plutarch. Quaest. conviv. V 3, 2 quae apud Dübnerum leguntur verba foede corrupta "Ἡ ταῦτα εἶπεν οὐκ ἀνέγνω κατευμάσοι τὴν πίτυν ὡς οὐκ ἐπείσακτον οὐδὲ νέον ἀλλὰ πάτριον καὶ παλαιὸν δὲ στεμμάτων Ἰσθμίων σεμνύνοντες ἐκίνησεν οὐ νέους ὡς ἂν πολυμαθῆς ἀνὴρ καὶ πολυτράμματος in hunc modo emendo "Ἡ ταῦτα εἶπεν οὐκ ἀνεγνώκατε ύμεις οἱ τὴν πίτυν ὡς οὐκ ἐπείσακτον οὐδὲ νέον ἀλλὰ πάτριον καὶ παλαιὸν [δὲ] στέμματῶν Ἰσθμίων σεμνύνοντες; Ἐκίνησε δ' ἐνίους ὡς ἂν πολυμαθῆς ἀνὴρ καὶ πολυτράμματος.
- III. Statii Silvar. V 3, 157 legendum propono
Carmina Battiadae latebrasque Lycophronis *antri*,
ubi *atris* codices exhibent.
- IV. Schol. Clement. Alex. Protr. p. 15 P. [I p. 420 Dind.]
(Κούρητες) οἱ καὶ Δία καὶ Διόνυσον ἔτι νηπίους κρυπτομένους ἀπὸ τῶν ἀπειλούντων ἀπολέσειν αὐτοὺς ἔσωσαν τῷ πατάτῳ τῶν ὅπλων τὴν τῶν νηπίων ἄδηλον ποιούντες φωνήν corruptum verbum ἀρίπιον in τῶν νηπίων mutavi.
- V. Etymolog. Gud. p. 175, 32 restituo 'Ἐκηβόλος καὶ ἔκηβελέτης καὶ ἔκατος [ἔκατι cod.] οὔτως δὲ Ἀπόλλων, ὅτι αὗτός ἐστι [αὗτὸς ἐπὶ cod.] τῷ ἥλιῳ τὰς ἀκτῖνας ἔκαθεν βάλλων [βάλλει cod.].
- VI. Athenaeus XIII p. 560C-D catalogo mythographo utitur: τίνες οἵκοι ἀνάστατοι διὰ γυναικας ἐγένοντο, qui extat etiam in codice Laurentiano 50, 1 apud Westermannum Mythogr. p. 345.
- VII. Ammon. De diff. verb. p. 107 Valckenaer Οὐλὴ καὶ ὠτειλὴ διαφέρει . . . . . καὶ "Ομηρος τὴν διαφορὰν τετήρηκεν ἐπὶ μὲν τῆς οὐλῆς εἰπών [τ 393
τὴν ποτέ μιν σύς ἤλασε λευκῷ ὁδόντι,
ἐπὶ δὲ τῆς ὠτειλῆς
αὐτίκα δὲ ἔρρεεν αἷμα κατ' οὐταμένην ὠτειλήν
non Ammonii culpa, qua de re dubitabat Valckenaer, duos versus Homericos coaluisse — P 86 et Δ 140 —, sed librariorum, qui P 86 margini adscriperant, docet Etymologus Gudianus p. 440, 17 sic restituendus

.... καὶ Ὅμηρος δὲ τετήρηκε τὴν διαφορὰν εἰπών
οὐλὴν <τὴν ποτέ μιν σὺς ἥλασε λευκῷ ὅδόντι,
ἐπὶ δὲ τῆς ὡτειλῆς>
αὐτίκα δ' ἔρρεεν αἷμα κελαινεφὲς ἐξ ὡτειλῆς.

VIII. Plutarchus Quaest. conv. II 3, 1 quem exhibit versum
ἴσον τοι κυάμους ἔσθειν κεφαλάς τε τοκήων
respicit Sextus Empiricus Hypot. III 224 ἔνιοι δὲ θάττον ἀν τὰς
κεφαλάς φατεῖν φασι τῶν πατέρων ἡ κυάμους.

IX. Philodem. περὶ εὔσεβείας p. 15 G. suppleo
τῶν θηλειῶν δὲ
τὰς μὲν τε [λείας]
εἰσάγουσιν [τὰς δὲ]
παρθένους [καὶ]
ἀτάμους.

X. Philodem. de musica col. X restituo
κ]αὶ μαντι-
κὴ]ν ύπὸ [Στωι]κῶν ἀξιοῦ-
μ]εν τιμ[άσθαι καὶ μ]ύρια ἄλ-
λα] τ[ῶν] μηδὲν ἀ[γα]θὸν πα-
ρα]σκ[ευα]ζόντων κτλ.

XI. [Heraclit.] Alleg. Homer. c. 73 p. 144 Mehler. scribi
iubeo Κωκυτὸς <μὲν> οὖν ὁ πρῶτος ὀνομάζεται ποταμὸς ἐπώνυμον
ἀνθρωπίνου πάθους κακόν· θρῆνοι γάρ ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσιν πρῶ-
τοι [οἱ codd.] παρὰ τῶν ζώντων. Πυριφλεγέθοντα δ' ἐφεῆς
ὄνομάζει· μετὰ γάρ τὰ δάκρυα ταφαὶ καὶ πῦρ ἀφανίζον ὃ ἐστι
θνητῆς σαρκὸς ἐν ἡμῖν. Ἀμφοτέρους δὲ τοὺς ποταμοὺς εἰς ἔνα
τὸν Ἀχέροντα συρρέοντας οἶδεν, ἐπείπερ ἐκδέχεται μετὰ τοὺς πρώ-
τους κωκυτοὺς καὶ τὴν ὄφειλομένην ταφὴν ἄχη τινα καὶ λῦπαι χρό-
νιοι πρὸς λιγείας [δλίγας codd.] ύπομνήσεις ἐρεθίζουσαι τὰ πάθη.

XII. Achillis Tat. Isagog. in Arat. Phaenom. p. 169^A Pet.
ὁ γοῦν ζῳδιακὸς καὶ λοξίας ύπό τινων καλεῖται, ἐπειδὴ ἥλιος τὰς
όδους ἐν αὐτῷ πορεύεται λοξάς, non λοξός, ut exhibet Petavius,
scripsi sed λοξάς.

XIII. Propert. eleg. I 3, 16 lege
Osculaque admota sumere *parva* manu
cod. *et arma*.

XIV. Cornut. p. 68, 3 L. ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ
Μουσηγέτης ἐκλήθη (*Ἀπόλλων*) καὶ ἐπίσκοπος καὶ αὐτὸς παι-
δείας μετὰ τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη·
ἐκ τοι Μουσέων καὶ ἐκηβόλου *Ἀπόλλωνος*
ἀνδρὲς ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ βασιλῆς

scripturam παιδείας revocavi, prae qua sordet Langii lectio παι-
ζειν. Fortasse etiam scribendum καὶ αἴτιος.

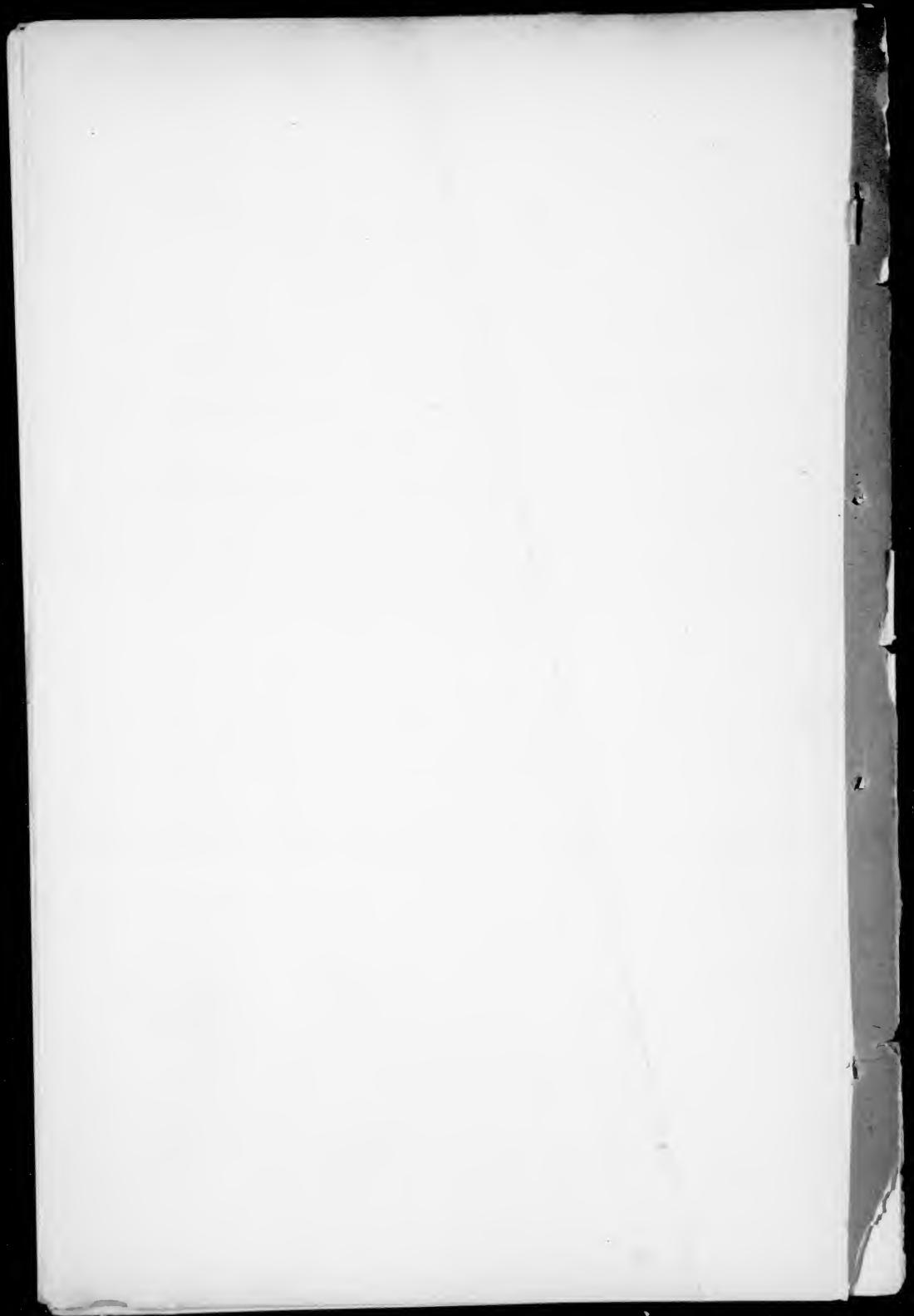
XV. Porphyr. de abstin. II 46 p. 113 Nauck. οὐ γάρ δὴ ἐν
μὲν Ἱεροῖς ὑπ' ἀνθρώπων θεοῖς ἀφωρισμένοις καὶ τὰ ἐν ποσὶν
καθαρὰ δεῖ εἶναι καὶ ἀκηλίδωτα <τὰ> πέδιλα voculam τὰ inserui.

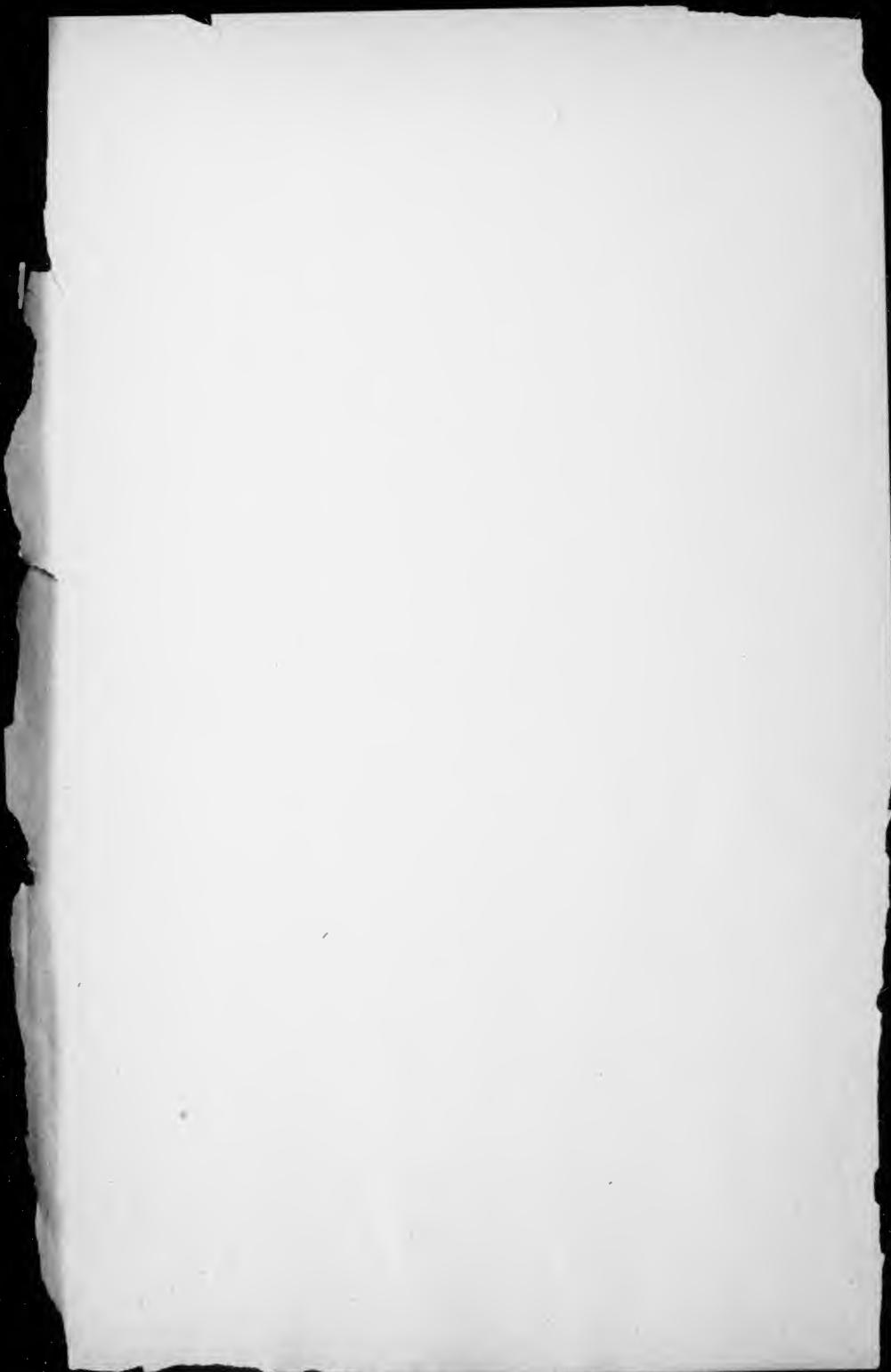
XVI. Excerpta e Procli in Platon. Cratyl. schol. p. 15 Boiss.
eadem utor medicina Ἐχουσιν οὖν καὶ <αἱ> πράξεις καὶ αἱ ποιή-
σεις ιδίους ὅρους.

XVII. Schol. Apollon. Rhod. I 1124 duo scholia distinguenda
sunt non bene a Keilio conflata

I. εἰκότως· ή γάρ δρῦς ιερὰ τῆς Ρέας, ᾧ φησιν Ἀπολλό-
δωρος ἐν τρίτῳ περὶ θεῶν.

II. . . . δρυίνοις δὲ αὐτούς φησι στέφεσθαι διὰ τὸ μερμερί-
σθαι τῇ θεῷ τὸ δένδρον τοῦτο διὰ τὸ καὶ πρὸς στέγας καὶ
πρὸς τροφὴν <τὸ> πρῶτον χρησιμεῦσαι.

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

0021121494

APOLLONIUS

04294793

F M

88A • P2

